

Uddrag af Breve i Fyns Bispearkiv.

Ved H. F. Rørdam.

Ved i sin Tid at gennemgaa en ikke ringe Del af Fyns Bispearkiv i den Hensigt at samle de danske Kirke- love og andre kirkelige Bestemmelser af mere almindelig Natur, som der findes opbevarede, stødte jeg paa en Del Breve og Aktstykker af mere specielt Indhold, vedrørende allehaande kirkelige Forhold og Personligheder. Af saadanne gjorde jeg lejlighedsvis Uddrag, som her meddeles kronologisk ordnede, med Angivelse af den Plads, hvor de findes. Hvor kun et Nr. er anført ved Udtogets Slutning, betegnes derved Brevets Plads i den store Samling af »Stiftets almindelige Breve«. — Enkelte Stykker fra andre Arkiver ere medtagne.

1546, die Conceptionis Mariæ. (Svenborg). Fru Ingerd Valkendorf, Knud Urnes Efterleverske, giver Sognepræsten ved Nicolai Kirke i Svenborg, Hr. Christiern Clausen (Skrock), en Forsikring angaaende et Gjærde mellem Præstegaarden og den Gaard, hun havde kjøbt af Mester Ølrik Bilds Arvinger, og hvori hun nu boede. (Sunds Hrd. 3).

1548, Viti & Modesti Dag (¹⁵/₆). (Kbhvn.) Kong Christian og Danmarks Riges Raad stadfæster Johan Friis's Erection af Hesselagergaard til et Stamhus. Stort Pergamentsbrev, egenhændig undertegnet af Joh. Friis, Axel Urne og Korfits Ulfeld. (Gudme Hrd. 3).

1562. Forklaring afgiven af Lauritz Pouelsen, Præst i Søby og Heden, om Indtægterne af hans Præstekald og om

hans Bogsamling (Titlerne opregnes paa »de besønderligste Bøger«). Ligeledes Efterretning om Degnekaldets Indtægter. (Aasum Hrd. 13 b).

1567, 24. Oktober. (Vort almindelige Sognestevne). Frants Brockenhus til Brangstrup¹⁾, Hans Andersen i Nerdu, Præst i Aasum Hrd., Morten Matsen i Lundby, Mats Hansen i Lyndelse, Kirkeværge til Lyndelse Kirke, Peder Laursen i Lundbygaard, Hans Brig i Freltofte, Laurs Bunde i Dømmestrup og Anders Juel i Brangstrup, gjøre vitterligt, at da deres Sognepræst, Hr. Hans Pedersen, var død, saa havde de efter Raadførelse med Biskop Niels Jespersen nu kaldet Hr. Mads Hansen til Sognepræst i (Nørre) Lyndelse. (Salling Hrd. 30).

1568, 22. Juni. Hans Eskildsen, Jens Gregorsen og Michel Christiernsen, Præster i Sunds Herred, udstede en Vidisse af et Kongebrev af 11. Juni 1558, som deres Medbroder, Sognepræsten i Tved Sogn, havde forelagt dem, angaaende at Tved Sogn skulde være Annex til Skaarup²⁾. (Sunds Hrd. 38,6. I Michel Christiernsens Segl staar: M. B. Han var Sognepræst ved Nicolai Kirke i Svenborg).

1569, 22. Aug. »Gieste mig en from, gudfryctig præstemand aff Fyn ved naffn Her Hans [Jørgensen] y Synderby uden for Assens, som gaff myn søn j gylden« (Optegnelse af Univ-Pedel i Kbhn. Christiern Svendsen, Arne Magn. Saml. 840. 4to.).

1572, 8. Oktober. (Kgl. Maj.s Gaard i Odense). Hack Ulfstand til Hekkebjerg, Lensmand over Næsbyhoved Len, kundgjør, at da M. Niels Jespersen, Superintendent i Fyns Stift, havde overhørt og dygtig befundet Hr. Mats Hansen, der var udvalgt til Sognepræst i (Nørre) Lyndelse Sogn³⁾

¹⁾ Denne kan ikke personlig have været tilstede, da han paa den Tid var paa Tog i Sverige.

²⁾ Rørdam, Danske Kirkelove. I, 517.

³⁾ Se ovf. u. 24. Okt. 1567. Den sene Stadfæstelse af Kaldsbrevet hænger maaske sammen med Frants Brockenhus's Fraværelse, da Kaldsbrevet udstedtes, og hans senere Død.

saa stadfæstes han nu paa Kgl. Maj.s Vegne i dette Embede. (Salling Hrd. 30).

1575, 30. Aug. Kongen afslaar Ansøgningen om Dispensation til Ægteskab mellem Oluf Nielsen i Middelfart og Jørgen Bangs Enke i Assens, der vare beslægtede. (239).

1575, 29. September. (Odense). Hans Christoffersen, barnefødt i Nyborg, Degn i Herrested, forpligter sig til aarlig at yde til Nyborg Skole en Ørtug Byg af samme sit Degnedom. (Vinding Hrd. 47).

1576. »Register paa eiedoms breffue, tienere, landgille, ubygde Jorde, ager oc eng, affgift, tiendekorn, klenodier, klæder oc bøger, som kirckerne udi Sundzherrit nu haffue, undertagne Egense, Sørup oc Querndrup kirker, som ere under Jure patronatus. Antegnet ved Hans Eschildsen, Proust i samme Herrit, Anno Dni 1576«. (Mnskr. i Rigsark.).

1577, 3. Febr. Kgl. Dispensation til Ægteskab mellem Dorthe Hans Bangs Enke og Hans Nielsen, Borger i Middelfart, som var hendes afdøde Mands paarørende i 3die Led. (239, hvor en Del andre Ægteskabstilladelser fra Fred. II's Tid findes).

1582, 27. Maj. (Frederiksborg). K. Frederik II tilskriver Biskop Niels Jespersen om at paalægge Hr. Mads i (Vester) Aaby at begive sig til Axel Brahe, Lensmand paa Rugaard, og give ham de Oplysninger, han formaaede, i Sagen om Ejler Brockenhus til Søndergaardes utilladelige Forhold til Fru Margrete Rantzov¹). (Vends Hrd. 29).

1584, 27. Juni. (Odensegaard). Kong Frederik II tillægger Præsten i Sønderbroby 3 Ørter Korn af Vantinge Kongetiende som Erstatning for Afgiften (1 Pund Korn) af et Præstebol i Allerup, som Kongen havde tilskiftet sig fra Fru Margrete Reventlow, Hr. Erik Krabbes Efterleverske. (Salling Hrd. 15).

1587. Helligtrekongersdag. (Kjerstrup). Overenskomst

¹) Jvfr. Hist. Tidsskr. 4. R. V, 142.

mellem Borgmestør og Raad i Svenborg og Fru Helvig Hardenberg til Arreskov, Erik Rosenkrands's Efterleverske, angaaende hendes Foundation af »et Hospital i Svenborg, udi hendes eget Kloster«. (Sunds Hrd. 2. Selve Fundatsen, dat. Arreskov 29. Sept. 1586, af hvilken der findes en samtidig Kopi smst., er trykt hos Hofman, Fundat VI, 78-80).

1587, 23. November. (Horne). Peder Mogensen, Kappellan i Horne, der for uordentligt Levned var bleven suspenderet af Biskoppen, udsteder, som Betingelse for atter at komme i Embedet, sin Forpligtelse, at han vil »flitteligen vare sig for idelig Drukkenskab, Trætte, Slagsmaal og anden Uskikkelighed, og derimod skikke sig gudfrygtig, ærlig og vel i sit Embede og Kald i alle Maader«; i modsat Tilfælde underkaster han sig »den gode gejstlige Herres Dom, hvad han vil gjøre med mit Kald og Embede«. Forpligtelsen er medbeseget af Hr. Mads i Horne. (Salling Hrd.).

(Udat., men synes at være fra Slutningen af Fred. II's Tid). Borgmester, Raad og Menighed i Faaborg ansøge hos Kongen om, at Horne Degnekald, der f. T. var ledigt, maatte blive knyttet til Faaborg Skole, saa at en Hører kunde blive lønnet med Embedets Indtægt. De havde nemlig ikke selv Midler til at lønne en Hører, der kunde være Skolemesterens Medtjener; men der trænges meget til en saadan. (Salling Hrd. 48).

1588, 8. Juni. Biskop Jac. Madsen bestemmer den Pension til Skolen [i Stubbekjøbing], som Degnene i Falsters Nørreherred skulde yde. Præsternes og Degnenes Navne i Herredet samt Degnenes Kornindtægt anføres. (Sunds Hrd. 2).

1590, 25. Jan. Marine Juelsdatter, Anders Kaas¹⁾ og Christen Knudsen gaa i Forbøn hos Biskop Jac. Madsen for deres Sognedegn i Kølstrup, Michel Winther, Hører i Kjørteminde, der S. Mortens Aften var kommen i Klammeri med Skolemesteren smst.²⁾ (Danske Selsk. Papirsbr.).

¹⁾ Jfr. Saml. t. Fyns Hist. og Topogr. IX, 379, Not.

²⁾ Jfr. Saml. t. Fyns Hist. og Topogr. III, 86.

1592, 12. Apr. (Odense). Biskop Jac. Madsen svarer Universitetet paa dets Klage over, at den Afgift af Præsters Dødsbo, som var Univ. tillagt, ikke indkom ordentlig. De, der havde Patronatsret til Kirkerne, tog Præsteenkerne i Forsvar; mange af disse var ogsaa saa arme, at de med den bedste Villie intet kunde yde. (Konsist. Ark. 84).

1594, 6. April (Fynbo Landsting). Gabriel Knudsen til Nordskov, Landsdommer i Fyn, kjender en Dom ugyldig, som Mogens Sørensen i Pejrup, Herredsfoged i Salling Herred, havde afsagt den 14. August 1593, og hvorved han havde tilkjendt Fru Karen Bryske, Enke efter Iver Lunge til Østrupgaard, Halvdelen af Boghvedetienden af Hostrup Sogn. (Salling Hrd. 19).

1594, Bartholomei Dag. Extract af Gudme og Brugger Kirkebog om »hendes Landgilde og visse aarlige Indkomst«. Heri bl. a.: »Anno Dni Mcdlxi paa S. Hanses baptistæ Halshuggelses Dag gav Hr. Peder Nielsen af Broholm med hans kjære Hustrus Raad, Fru Johanne, til Gudme Kirke denne efterskrevne Jord, som hedder Skræppe-tofte, 2 Agre og den Eng dertil, som ligger i Østermark. Item i Nørremark et Enemærke, som kaldes Gjælkjærgaard fra Aaen, med Skov, Ager og Eng, som dertil hører i for^{ne} Mark. Item 3 Agre, som ligge hos Storkehaven Gaard, som kaldes Lambojord, med saa Skjel, at en af de Bryder, som ligger til Broholm i for^{ne} Sogn skulde have for^{ne} Jord og give hvert Aar til Lys til Gudme Kirke 5 Mark Vox til evig Tid«. »Item haver Kirken en Ager paa Jonsbjerg, som kaldes Strengetoft. Den bruger Degnen, for han strenger Klokken og lader Kirkens Klæder to, og skal holde Kirken ren og pryde hende om Sommeren med Maj«. (Gudme Hrd. 9).

1596, 25. Januar (Hesselager). Niels Friis til Hesselager giver et Stenhus i Hesselager By til Bolig for 8 fattige og hjælpeløse Mennesker, og henlægger 1100 »enkende gode gamle Rigsdaler« til Underholdning for samme Personer. Præsten Hr. Christen Hansen i Hesselager skulde

med Bispens og Provstens Samtykke udsætte Pengene paa Rente hos gode vederhæftige Adelsfolk. (Gudme Hrd. 1.).

1598, 12te Maj. (Odense). Biskop Jacob Madsen tilskriver Provsterne i Fyns Stift om at samle Brandstød hos Præsterne til Hr. Bendix Hansen, Hr. Hofmesterens, velb. Christoffer Valkendorfs, Sognepræst til Svindinge, hvis Præstegaard var brændt uden hans eller hans Families Skyld den 23. Februar s. A. Christoffer Valkendorf havde tilskrevet Bispen derom og lovet at vise sig erkjendtlig mod dem, som kom Hr. Bendix til Hjælp. (Gudme Hrd. 25). Vedlagt er Hr. Bendix Hansens Kvittering til Bispen for Modtagelsen af 96 Daler, som var indsamlet.

1599, 22. Maj. (Svenborg). Peder Bertelsen¹⁾ takker sin gunstige Herre og Patron Christoffer Valkendorf til Glorup, D. R. Hofmester, for de Gaver, denne havde sendt ham ved sin Tjener Niels Hansen, nemlig hæderligt Klæde til to Præstekjoler, Damask og Silke [til samme] samt en Sølvske; ligeledes for de til hans Fader [Stif- eller Svigerfader] Hr. Jørgen og dennes Søn Hr. Jacob sendte Gaver. (Rigsark., Danske Selsk. Papirsbr.).

1601. Kansler Chr. Friis tilskriver Jac. Madsen, at det ikke kunde lade sig gjøre, at Hr. Anders Rod²⁾ kunde blive sin Faders Kapellan [vistnok i Skeby og Otterup]. Hans Supplicats vedlægges. (Registratur over Breve fra Kansleren til Biskop J. Madsen, Stiftets alm. Breve, 188).

1602, 7. Februar. (Nyborg). Tvende Skrivelser 1) fra M. Christen Christensen (Blymester), Sognepræst i Nyborg 2) fra Borgmester og Raad smst. til Biskop Jacob Madsen om Besættelsen af en Hørerplads i Nyborg, efter at den hidtilværende Hører, (Peder, mod Biskoppens Ønske, se J. Madsens Visitatsbog, S. 83) var bleven Rektor. (Vinding Hrd. 47).

¹⁾ Vistnok den Mand af dette Navn, der siden var Præst i Sønder-Højrup og Gjestelever i Vinding Hrd.

²⁾ Formodentlig den Anders Rod, der 1596 var Hører i Nyborg (Jac. Madsens Visitatsbog v. Crone, S. 76).

1603, 21. Juni (paa vort Retterting i Kbhvn.). Christian IV udsteder Laasebrev paa nogle af Henning Valkendorff til Glorup erhvervede Skjøder, deriblandt paa Jus patronatus til Svindinge Kirke. (Gudme Hrd. 18).

1605, 5. Juni. (Skovby Herredsting). Rasmus Nielsen i Kosterslev, Herredsfoged i Skovby Herred, paadømmer en Sag mellem Karl Bryske til Markgaard og Hr. Simon (Andersen Hoff) i Vigerslev angaaende Kirkens Trediepart af Boghvedetienden, som begge gjorde Krav paa. Hr. Simon omtaler, at han i 33 Aar havde oppebaaret samme Tiende, ligesom hans Formand sl. Jens Prang. En Mængde Dokumenter og Bevisligheder fremlagdes fra begge Sider, deriblandt en Dom afsagt paa Provstemode i Odense Trinitatis Mandag 1506 (se Saml. t. Fyns Hist og Top. VIII, 285 f.) samt »en Dom, som er gaaet til Odense Herredsting imellem ærl. og velb. Mand Frants Brockenhus til Vollerslevgaard og Hr. Niels i Stenløse anlangende Kirkens Anpart af Boghvedetienden i Stenløse Sogn«, ifølge hvilken Herredsfogden »ikke havde understaaet sig at tildømme Brockenhus nogen Boghvedetiende, Hr. Niels til Skade.« — Da de fremlagte Bevisligheder formentlig stred mod hinanden, henviste Herredsfogden Sagen til Paakjendelse af Kgl. Maj. og Danmarks Riges Raad. (Skovby Hrd.).

1607, 16. Januar (Antvorskov). Christian IV tillader, at Sognepræsten i Ørsted, Hr. Hans Jørgensen (Stage), maa oppebære Kongtienden af Ørsted Sogn mod en aarlig Afgift til Kronen af 2 Pund Byg. (Baag Hrd. 38).

1614, 29. Marts. Jeronimus Eriksen, Sognepræst i Tuntoft, klager til Kongen over forskellige formentlige Forurettelser tilføjede ham af Hertug Hans og andre. (Als).

1617, 17. September. Sunds Herredstings Vidne, udstedt efter Forlangende af Præsten Hr. Bagge Jacobsen i Øster Skjerninge og Hundstrup, angaaende et ældre Vidne udstedt paa Sunds Herredsting 1568, Onsdagen næst efter S. Michels Dag, hvorved den daværende Præst i Øster-Skjerninge, Hr. Rasmus, ved Oldingers Vidnesbyrd hæv-

dede, at en Bonde, der boede paa Præstegaardens Grund, skulde yde Ægt, Arbejde og anden Herlighed til Præsten og ikke til Nyborg Slot, som Slottets Ridefoged i Sunds Herred, Rasmus Skriver, gjorde Fordring paa. (Sunds Hrd. 35).

1619, 7. April. (Frederiksborg). Christian IV til Biskop Hans Michelsen: Kongen har bevilget Ebbe Munck til Fjellebro, Lensmand paa Antvorskov, til Magelæg at maa bekomme en Annexgaard i Herringe i Salling Hrd., hvorimod han skulde udlægge Præsten noget Jordegods i Vantinge. Bispnen skulde være tilstede, naar Ebbe Munck gjorde Præsten Udlæg for bemeldte Annexgaard, og paase, at der skete Præsten Skjel og Fyldest. Forretningen skulde derhos beskrives og indsendes til Kancelliet for at faa kgl. Stadfæstelse. (Salling Hrd. 32).

1619, 11. Apr. (Odense). Biskop H. Michelsen sender Universitetets Rektor 234 Dlr. som Bidrag fra Præsterne i Fyns Stift til Erhvervelse af 2 Professorboliger, deri indbefattet nogle »Legata pastorum defunctorum«. Vedlagt Fortegnelse over alle Præsterne i Fyns Stift, hvis Fornavne dog kun anføres. (Konsist. Ark. 84).

1620, 4. Januar. (Skanderborg). Kong Christian IV tilskriver Jacob Ulfeld og Dr. Hans Michelsen: Hr. Mads Jensen Lomborg, Sognepræst i Hillerslev Sogn, havde givet tilkjende, at han ingen Præstegaard havde i bemeldte Sogn, hvorfor han søgte om at maatte nyde Sognets Kongetiende, som hans Formænd havde haft; ellers vilde han ikke kunne have det fornødne at leve af. Da Kongen nu ikke vilde afstaa den nævnte Tiende, paalægges det Stiftsøvrigheden at gjøre Forslag om, hvorledes der paa anden Maade kunde skaffes Præsten det fornødne til Underholdning. (Fynske Tegn. III, 542—3).

1622, 7. August. (Iversnæs). Hans Lindenou tilskriver Biskop Hans Michelsen, at Hr. Peder Jørgensen, Kapellan i Bøstrup paa Langeland, havde berettet for ham, at Hr. Mads Lavritsen, Sognepræst i Sønderbroby, paa Grund af

Alder og Svagelighed ønskede ham til Kapellan. Biskoppen bedes om at fremme denne Sag. (Salling Hrd. 75).

1624, 16. September. Bestemmelse om, hvad der skulde gives Skolemesteren og Skolebørnene i Faaborg for at synge over Lig, udstedt af Biskop Hans Michelsen samt Borgmester og Raad i Faaborg. (Salling Hrd. 7).

1626, 4. Maj. (Hagenskov). Jørgen Brahe, Lensmand paa Hagenskov Slot, fæster paa Kgl. Maj.s Vegne til Hr. Hans Jørgensen (Søllinge), Sognepræst i Ørsted, Kongetienden af Ørsted Sogn mod en aarlig Afgift af 1 Pund Rug og 1 Pund Byg. (Baag Hrd. 38).

1630, 7. Marts (vort almindelige Sognestevne). Rasmus Ibsøn i Arnakke, Rasmus Svendsøn i Munkø, Hans Andersøn ibid., Peder Jensen i Arnakke, Lavrits Bertelsøn ibid., Jørgen Rasmussøn paa Korshavn og Peder Bertelsøn ibid., gjøre vitterligt, at da de nævnte Dag vare forsamlede i Arnakke Kirke for at vælge sig en gudfrygtig og lærd Person til Pastor og Sognepræst i Hr. Peder Christensøn Boenses Sted, havde de med Herredsprovstens, Hr. Morten Hansøns, Sognepræst i Faaborg, Raad og Samtykke kaldet Hr. Peder Jensøn Hjallesø til deres Sognepræst, forudsat at Biskoppen, D. Hans Michelsøn, fandt ham god i Lærdom og Levned, og Lensmanden (paa Nyborg Slot), Danmarks Riges Kansler Jacob Ulfeld til Urup, samtykkede og stadfæstede ham. (Salling Hrd. 33.).

1630, 16. Marts. (Kjæng). Register paa den Rente, som Præsten af Kjæng Sogn haver aarligen baade af sin Avl og Tiende til sit Ophold; undertegnet af (Sognepræst) Rasmus Hansøn. (Baag Hrd. 35).

1630, 31. Marts. (Sandager Præstegd.). Peder Hansens Beretning om hvad Præsten i Sandager og Holevad Sogne har til aarlig Indkomst. Heri ogsaa følgende »Klagemaal«: »Skal den, som bor udi Sandager Præstegaard, aarligen Aars noget nær købe Græsgang til Halvdelen sit Kvæg, som han kan om Vinteren føde udi Gaard og Baas, baade Øg og Fæ, fordi de have ikke uden en halv Brydiedel paa Sand-

ager Grund, som er hans rette Bymark, og maa derfor ikke have halvt saa meget Kræ paa Græs ibidem som en hel Brydie. Og hos Thorup Mænd kan han ikke have uden 3 eller 4 Høveder, fordi de købe selv Græs til deres Kvæg paa fremmede Marker. Dog skal han aarlig Aars have fem Køer udi Avredt og Vang med Thorup Mænd i deres lejede Mark«. (Baag Hrd. 36).

1630, 22. December (Frederiksborg). Christian IV overdrager, mod Afstaaelse af Gaarden Kaastrup i Kalundborg Len, Jørgen Brahe til Hvedholm Jus patronatus til Horne Kirke i Fyn. Dog skulde han fremdeles yde den sædvanlige Afgift af Kirketienden (9 Pd. Rug, 9 Pd. Byg og 2½ Pd. Havre) til Hospitalet i Odense. (Salling Hrd. 21).

o. 1630. »Langaa Kirkes Landgilde og aarlige visse Indkomst, efter den gamle Kirkebogs Lydelse«, undertegnet af Lavrits Nielsen, Guds Ords Tjener i Langaa og Øxenstrup. (Gudme Hrd. 9).

1631. Kirkernes Regnskaber tilligemed Kirkernes Mangler i Lunde Hrd., Bjerge Hrd., Skam Hrd., Skovby Hrd., Vends Hrd. (tildels), og Aasum Hrd. (Som oftest anføres Præsternes og Kirkepatronernes Navne). (269 b.).

o. 1631. Sunds Hrd.s Præsters Opgivelser om Kommunikanternes Antal og de Midler, der fandtes til Anskaffelse af Vin og Brød. (269 b).

1632, 20. Juli. (Odense). Stiftsøvrigheden i Fyns Stift tilskriver Kansler Chr. Friis: de havde modtaget et Kongebrev af 27. Juni s. A. om at Bertel Christensen Møborg skulde være Præst i Vissenbjerg, »dog at vi forⁿ Person skulle tilholde, at han ægter Enken, paa det hun med hendes Børn ikke skulde udstødes«. Men tidligere (8. Juni s. A.) var der udgaaet Kgl. Befaling til Lensmanden paa Ruggaard, Anders Bille til Damsbo, og Superintendenten, formeldende, »at eftersom der skal begive sig Irring og Trætte imellem en Del Vissenbjerg Sognemænd og Provsten, M. Povl Andersen, Sognepræst i Assens, anlangende en Person, Hr. Christoffer Christensøn«, som Præsten med

7 Kaldsmænd havde kaldet til Sognepræst i Vissenbjerg; da, eftersom Kongen har erfaret, at Chrff. Christensen er vel begavet, er H. Mj. vel tilfreds med, »at samme Person som kaldet er, skal blive ved for^{ne} Kald, hvorefter samme Præstemand er udi Kaldet bleven indsat og det siden for en Sognepræst haver betjent«. Stiftsøvrigheden udbeder sig derfor nærmere Anvisning om, hvorledes den skulde forholde sig. — I et Brev af 27. Juni s. A. fra Anders Bille til Kansleren omtales, at Hr. Christoffer Christensen allerede havde betjent Embedet i 3 Maaneder og havde »forobligeret sig at ægte Enken eller en af Døtrene, dersom hun sig ikke vil forandre, paa det hun med hendes Børn ikke skulde udskydes¹⁾«. (Rigsark. Indk. Breve).

1633, 23. Marts. (Kbhvn.). Christian IV forlanger Erklæring fra Stiftsøvrigheden i Fyn, om der var noget til Hinder for at bevillige et Andragende fra Hr. Morten Hansen, Sognepræst i Faaborg, om at hans Datter, Karen Mortensdatter, »som fra hendes Mand er dømt for Hor«, maatte bo i Faderens Hus. Vedlagt er en Begjæring, dat. Faaborg 1. April 1633, fra Præsten Morten Hansen; den begynder: »Etersom Borgmester Christen Lavritsen og min Datter, Karen Mortensdatter, for Consistorio paa Ægteskabs Vegne ere blevne adskilte, og hun siden paa et Aars Tid har været hos mig« — saa opfordres to Mænd til at gaa til bemeldte Borgmester og forlange hans skriftlige Erklæring om, at han ikke havde noget imod, at hans fraskilte Hustru boede i hendes Faders Hus. En saadan Erklæring findes vedlagt, underskreven af de to Beskikkelsesmænd. (Salling Hrd. 31).

1634, 3. April. (Skanderborg). Christian IV befaler Biskop Hans Michelsen og Konsistoriet i Odense²⁾ at afgive Erklæring i Anledning af, at en Kvinde ved Navn Maren Sørensdatter havde forlangt Skilsmisse fra sin Ægtefælle,

¹⁾ Hr. Christoffer Christensen fik Kaldet, s. under 20. Maj 1637.

²⁾ Jfr. Danske Mag. 5. R. I, 340—41.

Christen Clausen i Nyborg, fordi han efter hendes Foregivende skulde være impotens. (Vinding Hrd. 28).

1634, 4. Juli. (Kbhvn.). Christian IV tilskjøder Fru Hilleborg Krause, afg. Grev Holcks til Ravnholt, Jus patronatus til Herrested Kirke mod Vederlag i en Gaard i Søllinge, som hun afstod til Kronen. (Vinding Hrd. 39).

1635, 1. December. (Odense). Christian IV paalægger Gregers Krabbe, Lensmand paa Hindsgavl, og Biskop Hans Michelsen at afgive Erklæring over et Andragende fra Hr. Jørgen Brahe til Hvedholm, som ønskede at tilmageskifte sig noget Gods, der laa til Assens Provsti og Skolen smst., ligesom noget, der laa til Gamtofte Kirke og Præst. (Baag Hrd. 13).

1635, 5. Decbr. Kongebrev om Opførelse af et nyt Spir paa Graabrødre Kirke i Odense, da det gamle var blevet nedtaget. (Graabr. K.s Breve).

1636, 2. November. (Kbhvn.). Christian IV befaler Biskop Hans Michelsen med nogle af de ældste Provster i Stiftet at paadømme en Strid mellem Fru Margrete von der Lyhe til Sebberkloster, afg. Jørgen Brockenhuss's Efterleverske, og Alexander von Kychelen angaaende Naadensaar af Assens Provsti eller gejstlige Gods, som afg. Jørgen Brockenhuss havde været forlenet med¹). (Baag Hrd. 30).

1637, 21. Februar. (Odense). Henning Valkendorf skriver: »Efter som jeg erfarer, at Anne Hr. Hanses udi [Sønder] Næraa nu til førstkommende Michaelis skal flytte fra Næraa Præstegaard, eftersom hun med Sognepræsten, som nu er did kommen, skal være forenet, da haver jeg paa Kgl. Maj.s Vegne bevilget og tilladt, at fornævnte Anne afg. Hr. Hanses maa igjen bekomme det Degnebolig der i Byen at bo udi, dog at hun haver det i Degnens²) Vilje og Minde baade med Stedsmaal og Landgilde for Husrum og Jorden, dertil er beliggende«. (58).

¹) Jfr. Saml. t. Fyens Hist. og Top. III, 288 ff.

²) En Løbedegn af Odense Skole (se u. 23. Okt. 1664).

1637, 20. Maj. (Kbhvn.). Christian IV tilskrifer Biskop Hans Michelsen: Hr. Christoffer Christensen, Sognepræst i Fuglevig, har berettet, at hans Præstegaard er afbrændt, derfor skulde Biskoppen sørge for, at han fik nogen Hjælp af de mest formuende Kirker i Stiftet, og anbefale ham til Stiftets Gejstlighed, at de af kristelig Medlidenhed vilde undsætte ham med nogen Hjælp. (Baag Hrd. 16).

1637, 25. November. (Haderslevhus). Christian IV tilskrifer Biskop Hans Michelsen: »eftersom Hr. Jens Madsen i Kjerte har forset sig med Sacramentets Uddelelse, og vi erfare, at I ikke med en god Samvittighed kan dømme ham fra Kaldet, efterdi Pigen har større Skyld end han, da bede vi eder, at I igjen lader Jens Madsen bekomme sit Kald, dog at I tilholder ham herefter bedre og forsigtigere med saadant højheligt Værk at omgaas«. (Baag Hrd. 11).

1637, 15. December. (Haderslevhus). Christian IV befaler D. Hans Michelsen at afgive Betænkning over et Andragende fra Hr. Hans Pedersen, Sognepræst i Trøstrup og Ubberud, og Hr. Anders Christensen, de fattiges Præst i Odense Hospital og dets Annex Paarup, om en Omordning af Sogneforholdene for to Bønder i Vejrup, saa at den ene fuldstændig henlagdes under Ubberud, og den anden fuldstændig under Paarup Sogn, medens de hidtil i visse Retninger havde hørt til det ene Sogn, og i visse Retninger til det andet, noget der havde vanskeliggjort det præstelige Tilsyn med dem. (Odense Hrd. 11).

1638, 16. Marts. (Sandholt). Fundats udstedt af Birgitte sl. Corfitz Ruds til Sandholt, Niels Trolle til Trolholm, Gregers Krabbe til Torstelund, Christen Scheel til Holbækgaard og Niels Krabbe til Skjellinge for 1000 Rdl., som afd. Otte Rud til Sandholt havde skjænket til bedste for husarme og Skolepersoner paa Sandholt Gods. (Salling Hrd. 43, Orig. p. Perg. med alle Seglene, jvfr. Hofm. Fund. VI, 136—8).

1639, 20. Juli. Mogens Kaas, Lensmand i Nyborg, til Kansler Chr. Friis angaaende Hr. Peder Pedersen, Kapellan

til Gjestelev og Hørup Sogne, som begjærede Annexpræstegaarden, da han havde en ringe Løn og ingen Bolig. Sognepræsten i for^{ne} Sogn er »en god gammel fattig Danne-
mand«. Kapellanen »vil slet trænge den gamle Præst fra
Sognerne, thi han skal have en [af] Claus Brockenhus's
Piger.« (Rigsark., Indk. Breve).

1641, 1. Febr. (Otthoniæ). Jacob Sperling (Provst i
Odense Herred) tilskriver Odense Herreds Præster: Hr.
Peder Bang, Præst i Brendekilde og Bellinge, har »nudius
tertius« mistet sin Hustru, der længe har været syg. Hun
skulde begraves 5 Febr. Alle Præsterne i Herredet med
deres Hustruer opfordres, »ut ad exeqvias cohonestandas
mature satis in ædibus prænominati vidui adesse velint«.
(Brevkopibog for Odense Provsti i Rigsark., G. L. Badens
Papirer Nr. 284).

1641, 23. Februar. (Koldinghus). Christian IV til-
skriver Biskop D. Hans Michelsen: afg. Hr. Jesper, Sogne-
præst i Nyborg, havde for ikke længe siden faaet Konge-
brev paa en Understøttelse af Kirker og Præster i Fyns
Stift, i Anledning af den ham overgaaede Ildebrand; men
da han nu var død, og da Biskoppen havde oplyst, at den
afbrændte Gaard ikke var Præstegaarden, men Præstens
private Ejendom, saa kunde det ikke tillades Hr. Jespers
Børn og Arvinger at bekomme den bevilgede Contribution,
og Præsterne skulde ikke videre anmodes om samme. (Vin-
ding Hrd. 11).

1641, 27. August. (Haderslevhus). Christian IV be-
faler Hr. Mogens Kaas til Støvringgaard, Lensmand i Ny-
borg, og Dr. Hans Michelsen at afgive Erklæring over et
Andragende fra Oberst Jesper Friis til Ørbækklunde, der
ønskede at tilmageskifte sig Jus patronatus til Ørbæk Kirke.
(Vinding Hrd. 16).

(1641). Om den utilbørlige Adfærd, Iver Lavritsen
Struch, Præst i Vester-Skjerninge, ved flere Lejligheder
havde vist, særlig mod sin egen Hustru og imod Hans
Kjergaard. (184).

1642, 1. April. (Sandholt). Birgitte Rosenspar sl. Corfitz Ruds til Sandholt legerer 500 Rdl., hvoraf Renten skal gives Sognepræsten i Lyndelse og Vester-Hæsinge Sogne for at holde en Ugeprædiken hver Onsdag i Lyndelse Kirke. (Salling Hrd. 44. Orig. paa Perg.; jvfr. Hofm. Fund. VI, 140-2).

1643, 29. Juni. (Otthoniæ). Provst Jacob Sperling indkalder Odense Herreds Præster til »anniversaria nostra sacra« (Kalent), der skulde holdes i Bellinge Kirke 4. Juli. Præsterne skulde møde »tempore consveto mature«. (Rigsark. G. L. Badens Papirer Nr. 284).

1643, 26. November. (Haderslevhus). I Anledning af en Trætte mellem Henning Powisch til Hollufgaard og Formynderen for afg. Alexander von Küchelsoms Børn angaaende Naadensaaret af Assens Provsti, paalægges Kongen Biskop Hans Michelsen i Forbindelse med en af de ældste Provster at kjende i Sagen. (87).

1645, 21. Juni. (Kbhvn.). Christian IV til Hr. Mogens Kaas, Lensmand i Nyborg, og Dr. H. Michelsen, Sup. over Fyns Stift: Fru Sidsel Høg, afg. Ebbe Muncks til Fjellebro, havde klaget over, at Bønderne i Espe og Vantinge havde kaldet en Præst, »og hende som bedste Sognemand, og som udi Hovedsognet haver en Herregaard, ganske udi for^{ne} deres Kaldsbrev forbiganget«. Lensmanden og Bispen skulde derfor kalde Parterne for sig og paadømme, om Kaldet var gaaet rettelig for sig efter Ordinansen og andre kgl. om Kald udgangne Forordninger. — I et vedlagt Kongebrev til samme, af 27. samme Maaned, paalægges det dem at tiltale Provsten i Salling Hrd., »efterdi saadan Forseelse ikke kunde være foregaaet, dersom Provsten havde haft hans Bestilling udi billig Agt«. (Salling Hrd. 34).

1645, 3. Juli. (Odense). Mogens Kaas og D. Hans Michelsen paadømme ifølge kgl. Befaling af 21. Juni s. A. Gyldigheden af et Kaldsbrev, som Beboerne af Espe og Vantinge Sogne den 18. Juni s. A. med Provsten, Hr. Hans Pedersen Preg i Nørrebroby, hans Raad og Samtykke havde givet Jørgen Mortensen paa at være deres

Præst efter afd. Hr. Christen Jørgensen. Over dette Kaldsbrev havde Fru Sidsel Høg besværet sig, fordi hun som bedste Sognemand ikke var taget paa Raad med, skjønt Kaldsbrevet var udstedt ogsaa i hendes Navn. Tvende Personer havde villet prædike paa Valg, før Jørgen Mortensen (der havde været Skolemester for den afdøde Præsts Børn) prædikede; men de havde ikke kunnet komme dertil, fordi Provsten ikke havde indfundet sig. Valget blev kjendt ugyldigt. (Salling Hrd. 12).

Udat. Claus Mand¹⁾, Præst i Allested og Vejle, angiver, hvor meget der aarlig kunde saas til Præstegaarden, og hvad Sognene ydede i Præstetiende. (Salling Hrd. 75).

1646, 24. Januar. (Flensborghus). Christian IV til Hr. Mogens Kaas til Støvring, Lensmand paa Nyborg Slot, og Biskop D. Hans Michelsen: disse havde ikke fundet nogen Skyld hos Hr. Henrik Griff (Sognepræst i Faaborg), som af Mangel paa tilstrækkelig Oplysning om Sagen havde sammenviet Hans Mammesen og Abel Wekes fra Flensborg, skjønt Kvinden ikke havde taget aabenbar Afløsning i Flensborg, hvor hun havde syndet, men hos Hr. Iver i Vester-Skjerninge. Kongen mente, at Præsten burde straffes, og befalede derfor de nævnte Mænd at tage Sagen for paany, og tillige at anlægge Sag mod Hr. Iver, om han endnu var i Live. — Vedlagt findes et Kongebrev, dat. Flensborghus 28. Febr. 1646, til de samme Mænd: Sagen mod Hr. Henrik Griff kunde bortfalde, mod at han betalte 30 Daler til Faaborg Skole, eftersom han havde faaet det Vidnesbyrd, at han ellers havde forholdt sig retsindig i det ham betroede Embede. (Salling Hrd. 30).

1647, 6. April. (Hagenskov Slot). Jørgen Brahes Fundats paa et Legat paa 500 Sl.Dlr. til fattige Skolebørn i Assens. (Baag Hrd. 5).

¹⁾ Hos Wiberg I, 79 siges, at Christen Nielsen Mand 1617—58 var Præst i Allested og Vejle. I ovennævnte Indberetning, der er original, staar dog tydelig: Claus Mand.

1647, 16. April (Kbhvn). Christian IV tilstaar Hr. Iver Andersen, Sognepræst til S. Næraa, hvis Præstegaard var brændt, at han maatte oppebære en Understøttelse af Kirkerne i Fyns Stift. Det paatægges Bispem at opfordre Stiftets Præster til frivillig at yde ham Hjælp. (Skam Hrd. 6).

1647, 22. April. (Kbhvn). Christian IV udlægger som Mageskifte til Hr. Jørgen Brahe til Hvedholm for noget Gods i Vends Herred Patronatsretten til Gamtofte Kirke, der hidtil havde hørt under »Assens Provsti«. (Baag Hrd. 26).

1647, 15. Juli. (Kbhvn.). Christian IV bevilger Erik Kaas til Lindskov Begravelsessted og fornødne Stolestader til ham, hans Hustru, Børn, Arvinger og Folk i Øster Skjerninge Kirke, eftersom der er ingen Herregaards- eller Adelsfolk i samme Sogn, og den ligger ham moxen ligesaa nær og belejlig som Egense Kirke, hvilken han hidtil havde søgt som sin Sognekirke, men hvor han ingen Begravelsessted havde, ej heller saa belejlig Stolestade, at han dermed kunde være benøjet. Dog skulde han paa egen Bekostning indrette sligt i Ø. Skjerninge Kirke, og desuden perpetuere 100 Rdl. til samme Kirke og ikke derved sine Bønder og Tjenere, som han i Ø. Skjerninge Sogn nu har eller herefter bekomme kan, søge for Skat at ville befri; Egense Præst skulde han og forpligt være at give sit Offer og anden Rettighed, som han hidtil havde nydt. (Sunds Hrd. 12).

1647, 6. August. (Kbhvn.). Christian IV forlanger en Erklæring af Hr. Mogens Kaas, Lensmand i Nyborg Len, og Biskop Dr. Hans Michelsen, i Anledning af at Mogens Sehested til Holmegaard havde ansøgt om at forundes Jus patronatus til Gudbjerg Kirke. (Gudme Hrd. 6). Et Brev af 27. Novbr. 1647 fra Kansler Chr. Thomesen til Biskop Hans Michelsen om denne Sag findes smst. Nr. 8. Heraf synes at fremgaa, at Henning Valkendorf hidtil havde haft samme Patronatsret, og at han kun med Forbehold vilde afstaa den.

1647. 21. August. (Odense). Biskop Hans Michel-

sens Beretning om et Mageskifte, afsluttet samme Dag mellem Falk Henriksen Gjõe til Hvidkilde og Hr. Niels Hansen, Præst i S. Jørgensgaard, hvorved denne overlader til F. Gjõe tre Præstekaldet tilhørende smaa Gaarde i Sørup, og til Erstatning faar følgende tre Enemærker i Nærheden af S. Jørgensgaard, nemlig S. Jørgens Lund, Højebøge og Fruens Vænge. Vedlagt findes 1. Præstens Andragende (af S. Jørgensgaard 21. Okt. 1646) til Falk Gjõe om at indgaa et saadant Mageskifte med Præstekaldet samt en kgl. Befaling (dat. Frederiksborg 26. Máj 1647) til Henning Valkendorf til Glorup, Sten Bille til Kjærsgaard og Biskop D. Hans Michelsen om at ordne dette Mageskifte. (Sunds Hrd. 8. 9).

1647, 27. Oktober. (Odensegaard). Henning Valkendorf tilskriver Mogens Kaas, Lensmand paa Nyborg Slot, og Hans Michelsen, Biskop i Fyns Stift, og gjør dem, i Anledning af at Mogens Sehested havde solliciteret til Kongen om Jus patronatus til »Guldbjerg« (Guldbjerg) Kirke, opmærksom paa, at han (H. V.) var Ejer af næsten hele Brenderup By i Guldbjerg Sogn. (Sunds Hrd. 45).

1648, 13. Juli. (Kbhvn). Frederik III paalægger Hr. Mogens Kaas, Lensmand i Nyborg Len, og Biskop D. Hans Michelsen at afgive Erklæring over et Andragende fra Henrik Lange til Rygaard om Jus patronatus til Langaa Kirke. — Vedlagt er Erklæringen, dat. 24. Febr. 1649. (Gudme Hrd. 15).

1648, 12. Sept. (Otthoniæ). Biskop Johannes Michaelius skriver til en Biskop (J. Brochmand) om en meget ubehagelig, formentlig ubeføjet, Anklage, der var rejst mod førstnævntes Søn [sikkert M. Ludvig Hansen, Konrektor ved Odense Skole]. Sagen skulde paadømmes af det akademiske Consistorium. Biskoppen beder derfor sin Ven og Collega at antage sig Sønnens Sag. (Rigsark., Danske Selskabs Papirsbr.).

1648, 27. September. Lavrits Ulfeld tilskjøder Hr. Oluf Pasbjerg til Jernidt, Ridder og Rigsraad samt kgl. Be-

falingsmand over Skanderborg og Aakjær Len, Egeskov Gaard i Fyn med Patronatsretten til Kværndrup Kirke, Præstegaard og Degnebolig. (Sunds Hrd. 40).

1648, 9. December. (Kbhvn.). Frederik III befaler Stiftsøvrigheden i Fyns Stift at erklære sig over et Andragende fra Jørgen Schult til Findstrup om at faa Jus patronatus til Diernisse Kirke. (Salling Hrd. 25).

1649, 10. Marts. (Kbhvn.). Frederik III affordrer Stiftsøvrigheden i Fyn (Hr. Henning Valkendorf til Glorup og Biskop Hans Michelsen) en Erklæring, i Anledning af at Hr. Jørgen Brahe til Hvedholm, Lensmand paa Hagenskov, havde ansøgt om Jus patronatus til Herringe og Espe Kirker. — Vedlagt findes en Skrivelse, dat. Hagenskov 18. Marts s. A., fra Jørgen Brahe til Biskoppen om at opsætte den omtalte Erklæring, saa skulde han sørge for, at den blev tilstillet Hr. Henning Valkendorf, som ikke f. T. var i Fyn, til Underskrift. Han forment ikke, at Sagen havde nogen Betænkelighed. — Endvidere findes Udkast, dat. Odense 5. April 1649, til Stiftsøvrighedens anbefalende Erklæring, der tillige indeholder specificerede Oplysninger om de Ejendomme og Indtægter, der laa til de to nævnte Kirker. (Salling Hrd. 30).

1649, 3. September. (Kbhvn.). Frederik III paalægger Hr. Jørgen Brahe, Lensmand paa Hagenskov, og Biskop Hans Michelsen at afgive Erklæring over et Andragende fra Hr. Anders Bilde til Damsbo om Jus patronatus til Haarby Kirke. — Erklæring er vedlagt. (Baag Hrd. 14).

1650, 19. Januar. (Fjellebro). Erklæring af Jørgen Brahe til Hvedholm, i Anledning af at der ifølge kgl. Bevilling skulde udvises Prebjørn Banner til Lundsgaard med Hustru og Folk Stolestader i Espe Kirke. (Salling Hrd. 30).

1650, 11. Maj. Overenskomst vedtagen under Mægling af Lensmanden og Biskoppen angaaende en Rangordning mellem de Gejstlige og Borgmestrene i Odense. Undertegnet af Henning Valkendorf, D. Hans Michelsen,

Jacob Sperling, Hans Nielsen, Jens Povlsen, Thomas Brodersen og Jørgen Bertelsen. (Odense By 2).

1650, 19. Juli (Kbhvn). K. Frederik III afhænder Patronatsretten til Haarby Kirke til Rigens Marsk, Hr. Anders Bilde til Damsbo. (Baag Hrd. 26).

1653, 16. August. (Odense). Henning Valkendorf, Lensmand paa Odensegaard, og Biskop Lavrits Jacobsen afgive ifølge kgl. Befaling af 23. Juli s. A. Erklæring over et Andragende fra Hr. Jørgen Brahe til Hvedholm om Jus patronatus til Barløse Kirke. (Baag Hrd. 8).

1654, 19. Juli. (Flensborghus). K. Frederik udlægger som Mageskifte til Hr. Jørgen Brahe til Hvedholm for noget Gods i Nørrejylland Patronatsretten til Barløse Kirke med Herligheden af Barløse Præstegaard og Degnestavn samt Rettigheden til Kirkens Jorder, deriblandt en liden Ø, kaldet Bastholm, m. m. (Baag Hrd. 26).

1655, 18. April. (Flensborg). Frederik III overdrager Hr. Henning Valkendorf til Glorup, Ridder og kgl. Befalingsmand over Bradsberg Len, Patronatsretten til Tved Kirke i Sunds Herred med Herligheden til Præstegaarden og Degnestavnen. (Sunds Hrd. 40).

1660, 9. Oktober. (Odense). Matthias Clausen Bang, Rektor ved Odense Skole, antager med Biskop D. Laurits Jacobsens Consens Johan Christian Mondot til Kantoratet i Odense under Rektors Direktion. Hans Løn specificeres; deriblandt Marslev Degnerente. (Latinskolens Breve 33).

1661, 29. Juli. (Kbhvn). Henning Powisch til Hollufgaard, Vice-Skatmester og Assessor i Kammer-Kollegiet, afhænder til Generallieutenant Hans v. Ahlefeldt sin Andpart i Glorup Hovedgaard og Jus patronatus til Svindinge Kirke, der var ham tilfalden ved Opbuddet efter velb. Fru Margrethe Bluhme. (Gudme Hrd. 18).

1661, 11. November. (Kbhvn.). Frederik III stadfæster sin Faders Benaadningsbrev af 15. Juli 1647 (se ovf.) for Erik Kaas til Lindskov, om at han maatte have Stolestade og Begravelsesplads i Øster Skjerninge Kirke, med Tillæg,

at Øster Skjerninge Præster skulle betjene Erik Kaas, hans Hustru, Børn og Arvinger og samtlige Gaardens Folk, saa vel paa Gaarden som i Kirken, i alle Tilfælde deres Embede vedkommende. (Sunds Hrd. 12. Kopiens Rigtighed er attesteret $\frac{8}{12}$ 1692 af Mogens Jensen Bjerg, Sognepr. til Sørup og S. Jørgensbjerg, og Gamatiel Nielsen, Sognepræst til S. Nicolai Mnhd. i Svenborg).

1663, 26. Maj. Syn over Præstegaardene i Odense Hrd. og Taxering af deres Værdi: Trøstrup-Korup (Præst Hr. Alexander Jacobsen Hirtznach). Brøstfældighed 50 Sldl. Gaardens Værdi 250 Sldl. Værninge (H. Laurids Bendixen). Brøstfældighed 100 Sldl. Værdi 200 Sldl. Tommerup (Hr. Claus Lauridsen har opbygget sin Gaard af ny, eftersom den var afbrændt). Den sættes til Værdi 400 Sldl. Brendekilde (Hr. Peder Pedersen). Brøstfældighed 50 Sldl. Værdi 240 Sldl. Præsten i Stenløse, Hr. Jacob Eriksen, »formodede, at han kunde forskaanes for Taxering, da han laa under S. Knuds Klosters Len«. Niels Lassen, Ridefoged til Dalum, formente, at Dalum Præstegaard burde være fri for Taxering, da den laa under Dalum Kloster, med hvilket hans Broder, Landsdommer Jens Lassen, var benaadet. (Odense Hrd.s Tingbog).

(1663—4). Hans Hansen Loek (Skolemester i Faaborg) giver Oplysning om Skolemesterens Løn i Faaborg og om de Sogne, der vare henlagte til Skolen smst. (Salling Hrd. 8).

1664, 24. Januar. (Odense). Peder Nielsen Juul's Forpligtelse til Biskop M. Niels Bang ved sin Beskikkelse til Sædedegn i Haagerup. (161).

1664, 28. Januar. (Odense). Fornyet Overenskomst mellem Peder Hansen, Degn i Otterup, og Frants Ibsen, Substitut smst. Deriblandt: »Skal og Frants Ibsen nyde hvis Græs, der falder paa Skeby Kirkegaard, saa skal han og have det yderste Kammer i Dægneboliget at holde Skole udi«. (161).

1664, 23. April. (Kbhvn.). Hannibal Sehested til Tybrind, Lundegaard og Vejlegaard, Ridder, Rigs-Skatmester,

Præsident i Kammerkollegiet og Assessor i Collegio Status, hans Stiftelsesbrev for et Hospital i Nørrebroby (Orig. paa Perg. med 4 hængende Segl, Salling Hrd. 98).

1664, 17. Maj (Kbhvn.). Frederik III. bevilger, at Claus Rasch, Amtsskriver over Nyborg Amt, og Elisabeth afg. Mads Lerkes, maa sammenvies hjemme i Huset. (147).

1664, 26. Juni (Svaninge). Christian Rotkirch til Stensgaard og sex andre Mænd af Svaninge Sogn gjøre vitterligt, at da deres Sognepræst Hr. Jacob Hansen var død, havde de med Raad og Samtykke af Provsten, M. Henning Christensen (Achthon), udvalgt Hans Hansen Lock, hidtil Skolemester i Faaborg, til deres Sognepræst. (Salling Hrd. 18b).

1664, 23. Oktober. (Odense). Hans Gjødese, Degn til [Sønder] Næraa Sogn, kjendes, »at jeg har sted tog fæst Substituten smst., ved Navn Frants Danielsen, i sin Livstid det Degnebolig, som har ligget til Degnen smst. af Arildstid, med al des Tilliggelse og Rettighed, og det med min højærede og kjære Hr. Biskops Vilje og Samtykke, og skal Frants Danielsen til hver Jul give Løbedegnen en Rdl., som anvendes til den, som ringer til Prædiken Søndage og Helligdage«. (58).

1664, 2. November. (Nyborg). Lambert Jensen og Jens Madsen (Borgmestre i Nyborg) tilstille Biskop M. Niels Bang en Specification over alle Fundatser og Kapitaler, givne de fattige i Nyborg, »hvilke vi med største Vindskibelighed og Møje have paa ny udi Rigtighed bragt, eftersom de gamle Breve og Efterretninger (undtagen en gammel Concept) udi den Ruptur, her senest for Staden skete, er os forrykt og bortplyndret«. (Vinding Hrd. 10).

1664, 10. November (Odense). Peiter Gregersens Forpligtelse til Biskop M. Niels Bang ved sin Kaldelse til Substitut i Sønderbroby. (161).

1664, 14. November. (Kbhvn). Frederik III til Biskop Niels Bang: »Vores naadigste Vilje og Befaling er, at I Sognepræsten til Hillerslev Kirke, hvor den henrettede Hans

Lavritsens¹⁾ Ben allerede henført ere, forstændiger, at han ham i samme Kirke, efter vores Højesterets Dom, tilbørligen som andre Lig begraver, uanset det ej haver været Hans Lavritsens egen Sognekirke.* (Salling Hrd. 30).

1664, 15. November. (Kbhvn). Frederik III bevilger, at Knud Urne Sivertsen maatte indlade sig i Ægteskab med sin Farbroders Datter, Fru Lisbeth Sophie Urne, afg. Gregers Frises, og at de maatte copuleres paa hans Gaard Julskov. Dog skulde han give 100 Rdl. til de fattige. (147).

1664, 1. December. (Dreslette Præstegaard). Jens Povelsen kalder, med Consents af Hr. Niels Banner til Rødkilde, Befalingsmand paa Hagenskov, og af Fru Sofie Rosenkrands, sl. Anders Bildes til Damsbo, samt med Dreslette Menigheds Samtykke, Hans Jensen, Rektor i Assens, til sin Medtjener. »Om Gud vil, han mig overlever, skal han mig i Kaldet succedere, naar dermed efter Ordinansen lovlig er omgaaet.«. (Baag Hrd.).

1664. Erklæringer om at Hr. Gert Erikssens Kaldelse til Kjettinge maatte anses for lovlig trods den skete Indsigelse af Hr. Eskild Rasmussen. Erklæringerne ere afgivne 1. af Hans Jensen Stenholdt paa Amtsforvalterens Vegne, 2. af Hr. Jacob Clansen i Ærindlev, 5. af M. Lavrits Mortensen W(idsted) 3. af Hr. Jesper Jepsen [Engberg] i Stubbekjøbing, 4. af Hr. Hans Theophili [Sadolin, Præst i Horbelev og Provst i Sønder Hrd]. (184).

1665. 8 Kal. Febr. (Mariibo). Jacobus Jo[a]nnis, Rektor i Mariibo, giver Christian Gudmandsen, der i henved et Aar havde været Hører ved Skolen, et godt Vidnesbyrd for hans Virksomhed; han var nu kaldet til Rektor i Saxe-kjøbing, efter at den derværende Rektor var befordret til Præst.

1665, 22. Marts. (Kbbvn.). Frederik III tillader, at Claus Rasch, Præsident i Nyborg, Skriver og Ridefoged

¹⁾ Se Rasmussens Søkilde, Kaj Lykkes Fald (1876). C. Bruun, Kaj Lykke, S. 44 ff. Dansk biogr. Lex. III, 331.

over Nyborg Amt, og hans Hustru maatte være fri for aabenbart Skrifte, i Anledning af at Konen var kommen for tidlig i Barselseng efter Brylluppet. I Bøde skulde han betale 100 Rdl. til de fattige. (147)

1665, 17. April. (Nyborg). Jens Hansen Antzlet, Hører ved Nyborg Skole, klager til Biskop Bang over sin Rektor, M. Cornelius Wulff, og sine Medlærer, Jesper Friderichsen¹⁾, som »deres Affecter imod mig nu Tid efter anden i Gjerninger haver ladet udbryde«, og han frasiger sig i den Anledning sin Bestilling til førstkommende 27de April. (Vinding Hrd. 40). Vedlagt findes flere Papirer om samme Trætte, deriblandt en Beretning fra Wilh. Laurentii, dat. 1. Maj s. A., om hvorledes Jens Hansen (Antzlet) ved flere Lejligheder havde vist Gjenstridighed mod Rektoren. Udenpaa disse Papirer har Biskop Bang skrevet: »Nyborg Skole-Betjenters Sag, hvorfor de forsømmelige bleve removede og andre dueligere Personer igjen indsatte«.

1665, 28. April. (Nyborg). H. Mule (Sognepræst i Nyborg) besværer sig for Biskop Bang over Rektoren smst., »Dn. Cornelius Wulf«, der efter hans Formening fortjente »en god Fildtz og Reprimande«. Det omtales, at adskillige fornemme Godtfolk af Misfornøjelse med Skolen havde betroet deres Børn til privat Information. (Vinding Hrd. 40).

1665. 30. Juli. (Odense). Palle Rasmussen Langelands Forpligtelse til Biskop M. Niels Bang ved sin Antagelse til Sogndegn i Østerskjerninge. (161).

1665, 1. November. (Slemminge). Christen Sørensen, der i 5 Aar havde hjulpet den afg. Degn i Slemminge med Kirkesangen, ansøger om dette Degneembede. Han havde et godt Testimonium af Sognepræsten Hr. Jacob Christensen; Provsten, M. Knud Lerche, havde tilstedet ham med andre hæderlige Personer at lade sig høre paa Præstekald og tilstedt ham at prædike i Nysted. Hvis han nu blev forstødt, maatte han med Hustru og smaa Børn gaa om og tigge. (184).

¹⁾ Skriver sig selv: Casparus Friderici Buchet.

1665, 18. November. (Kbhvn). Frederik III bevilger, »at saa mange af den studerende Ungdom, som udi Skolen i vor Stabelstad Nyborg til at deponere dygtige befindes, maa immediate fra samme Skole til Academiet her i vor Residentsstad Kjøbenhavn forskikkes og til Deposits stedes«. (Vinding Hrd. 18).

1666, 13. Januar. (Kbhvn.). Frederik III tillader, at Licentiat Peder Vinding og Susanne Hanne Hermansdatter maatte tilsammenvies hjemme i Huset uden foregaaende Trolovelse og Lysning. (147).

1666, 26. Februar. (Nyborg). Indberetning fra Hans Mule, Sognepræst i Nyborg, om bona mensalia til dette Kald. Han beretter, at Præstekaldets Dokumenter »ere blevne brændte og forkomne, der Sognepræstens Hr. Jesper Hansens Hus og Gaard, som han boede udi, blev af en skadelig Ildebrand afbrændt og lagt i Aske for ungefær 27 Aar siden.« Han meddeler derfor nogle Uddrag af Provstebogen (de samme, som ere trykte i Hofmans Fund. V, 532 ff.) (Vinding Hrd. 107).

1666, 21. August. (Kjerteminde). Holger Bøyesøn (Kappellan i K.) tilskriver Biskop Bang: Eftersom Substituten i Næraa og Aarslev, Frants Danielsen, har begjæret mit Vidnesbyrd om Degneboligernes Frihed og Beskaffenhed i nævnte Sogne, saa bekjendes: »Jeg har og været Degn udi samme Sogn for en 34 Aar siden, saa kan jeg ikke benægte, at kgl. Forordning blev renoveret i samme Tid, at Degneboligerne med al deres Herlighed skulle høre Degnene til uden nogen Modsigelse i alle Maade«. (Vinding Hrd. 12). Vedlagt findes et Par lange udaterede Skrivelser til Biskoppen fra Franciscus Danielis, og Rigtigheden af det anførte er stadfæstet af Stedets Præst Hans Rommel. Udenpaa har Biskop Bang skrevet: »Substituten i Næraa om hvis han af Aarslev Sogn haver«.

1666, 9. September (Næraa Prstgd.). Maren sl. Hr. Niels Christensens i S. Næraa og Aarslev ansøger Kongen om en Anbefaling til Bispen i Anledning af Skiftet efter

hendes afdøde Mand, i hvilket der gjordes hende Vanskeligheder af de andre Arvinger. — Den kgl. Befaling til Biskop Bang om at hjælpe hende til Rette, er dat. 14. Sept. s. A. (Skam Hrd. 16).

1666, 15. Marts. (Tontoft). Anders Brand skriver til Biskop Niels Bang om at faa sin Søn Christian ordineret til sin Efterfølger som Præst [i Nordborg paa Als]; »og omskjønt hans Kaldsbrev er ikke stilet paa en fuldkommen Sognepræst, saa begiver jeg mig gjerne fra mit Kald, at han ikke skulde opholdes eller forhindres fra sin Ordination, og at han maatte faa sit fuldkommelig Kollatsbrev paa Kaldet for en Sognepræst hos velb. Hr. Lensmand«. Han sender Biskoppen et Stykke Vildt til Foræring. (211).

1666, 15. Marts. (Tontoft). Samme, der underskriver sig: And. Br. Beyerholmicola, til sin »kjære Svoger« Hr. Carsten Lorentzen, Sognepræst i Højby [og res. Kapellan ved S. Hans K. i Odense] om samme Sag. Bl. a. ytrer han: »Jeg fik et Stykke Vildt fra H. Hans Bugslaff og maatte give den bedste Oxe paa Stalden derfor, som jeg havde, at han (Sønnen Christian) ikke skulde komme saa tomhændet«. »Bliver det begjæret, at jeg skal lægge mit Kaldsbrev fra mig, da haver jeg intet, thi det brændte med alle mine Bøger Ao. 1643 den 1. Oktober desværre.« Underretning udbedes fra Bispen, »hvo der skal introducere Christian i Kaldet, efterdi Provsten ligger; om Hr. Lavrits, som forseglede Kaldsbrevet, skal det gjøre, eller Bispen vil Eder eller en anden det befale«. (211).

1667, 16. Februar. (Faaborg). Joest Ludvigson, Sognepræst i Faaborg, klager til M. Henning Christensen (Achthonius), Sognepræst i Nørrebroby og Provst i Salling Herred, over en Kandestøbersvend, Anders Rasmussen, der paa sværmerisk Vis optraadte som Bodsprædikant i Faaborg og forstyrrede den offentlige Gudstjeneste ved under samme at optræde i Kirken med sine Formaninger og Straffetaler, idet han beraabte sig paa, at det og paa samme Maner er tilforn passeret udi H. Gejstes Kirke i

Kjøbenhavn¹⁾«. (Salling Hrd. 40. Vedlagt findes en Række andre Aktstykker, Tingsvidner og Breve, i Sagen. Det ses, at den 27de Febr. 1667 var den for Konsistoriet i Odense, hvis Kjendelse dog ikke findes. Af en Skrivelse, dat. 27. Marts 67, til Borgmester og Raad i Faaborg fra Biskop M. Niels Hansen Bang ses, at denne vilde have Sagen ind for Kongen, da han med Konsistorium ikke understod sig at fælde en endelig Dom).

1667, 19. Marts. (Kbhvn.). Frederik III gjør vitterligt, at da han bl. a. mere Gods har givet Niels Banner til Rødkilde, hans Hustru og Arvinger Kongetienden af Flemløse Sogn, der hidtil havde været perpetueret til Konrektors Bestilling i Odense Skole, saa udlagde Kongen nu som Erstatning til denne 10 Pund Rug, 8 Pund Byg og 2 Pund Havre af Kjøng, Barløse og Ørsted Sognes Kongetiender. (Latinskolens Breve 20).

1667, 19. Marts. (Kbhvn.). Frederik III afhænder, mod Afstaaelse af Jus patronatus til Ulbølle Kirke, Patronatsretten til Sønderby Kirke og Helnæs Kapel til Niels Banner til Rødkilde. (Baag Hrd. 26).

1667, 21. Marts. (Kbhvn.). Frederik III til Biskop Niels Bang: Eftersom det paa Kirstine afg. Hr. Jørgen Jacobsens i Ouby (V. Aaby) hendes Vegne andrages, at Skiftet efter hendes afg. Husbonde opholdes, formedelst en Del af Arvingerne skal være i andre Riger, saa tillades Skiftet at ske, naar der beskikkes fuldmægtige for de fraværende Arvinger. (Salling Hrd. 30).

1667, 12. April. (Kbhvn.). Christoffer von Gabel til Ranzousholm, Geheime-Etats- og Kammerraad, Statholder i Kjøbenhavn og Befalingsmand over Færøerne, kalder Jørgen Pedersen Tranekjær til Kapellan med Ret til Succession hos den gamle Hr. Rasmus Hansen, Sognepræst i Haagerup og Krarup. (Salling Hrd. 11.)

¹⁾ Herved hentydes vistnok til Sværmeren Jesper Baltersen Kønecbens Optræden. (Se Ny kirkehist. Saml. III, 225 ff.).

1667, April. Egenhændige Erklæringer fra Præsterne i Aasum, Gudme og Skovby Herreder om at de havde til Bispen indbetalt den paabudte Rytterskat, hver med 30 Rdl. Enkelte af de fattigere Præster havde faaet nogen Hjælp af deres mere velstaaende Embedsbrødre.

1667, 1. Maj. Sten Hondorf til Rønneholm, Mogens Friis til Bolver og Faverskov og Heinrich Müller til Dragsholm, Kgl. Maj.s Raad, Rentemestere og Assessorer i Kammerkollegiet, træffe i Henhold til kgl. Befaling af 17. Juni 1665 en forandret Bestemmelse om Udredelsen af en Del af den Lønning, der var tillagt Biskoppen og Præsterne i Odense. (Bispestolens Breve 21).

1667, 6. September. Jens Rasmussen Kjerrumgaard, Sognepræst i Espe og Vantinge, afgiver en detailleret Indberetning om sit Sognekalds Præstegaardsjord og Grund, Breve, Indkomst og Tiender. (Salling Hrd. 14. Smst. findes samtidige Indberetninger fra de fleste andre Sognekald i Salling Herred).

1667, 28. September. (Odense). Niels Friis til Ørbæk-lunde og Biskop Niels Bang gjøre vitterllgt, at da sl. Niels Friis til Hesselagergaard hans Børn fandtes skyldige til Hesselager Skole og Hospital 1800 Rdl. foruden ubetalt Rente, som ikke kunde betales med rede Penge, saa havde de paa det Opbud, som Fru Ingeborg Parsberg, sl. N. Friis's til Hesselagergaard havde gjort d. 22. Juli 1667, ladet til Skolen og Hospitalet udlægge noget (specificeret) Jordegods i Hesselager Sogn. Men da Afgiften af dette ikke kunde udbringe saa meget, som Renten af Kapitalen egentlig var, skulde bem. Skole og Hospital nøjes med den Andel, der kunde tilfalde enhver af dem i Forhold til deres Part i ovennævnte Legatkapital. (Gudme Hrd. 19).

1667, 3. Oktober. (Løgismose). Oluf Rosenkrands skriver til Biskop Bang: Hr. Anders Eskildsen, Sognepræst i Haarby, havde paa Grund af Alder og Svagelighed opladt sit Embede for sin Medtjener Hr. Søren Andersen Nakskov, og Rosenkrands havde paa sin Myndling Anders Billes

Vegne nu kaldet ham, da han i de Aar, han havde forestaaet Kapellaniet, havde forholdt sig »meget skikkelig, gudfrygtig og vel«, og da desuden alle sl. Frn Sofie Rosenkrands's Børn bevidnede, at den sl. Frue paa sit yderste havde udtalt det Ønske, at bemeldte Kapellan ikke maatte blive forskudt fra Kaldet. Rosenkrands beder derfor Biskoppen om at konfirmere ham deri. (211).

1667, 21. November. (Odense). Henrik Henriksens Forpligt til Biskop M. Niels Bang ved sin Beskikkelse til Degn i Hellerup og Søllinge Sogne i sin gamle, skrøbelige Faders Sted. (161).

1667, 17. December. (Kjøbenhavn). Johan Sørensen skriver til Biskop N. Bang og beder »om Ordre og Provision til den højeste Rets Doms Bekostning, som jeg efter Hs. Ærværdigheds Begjæring for sidst holden højeste Ret contra velb. Henrik Thott forhvervede«. Han havde allerede flere Gange skrevet til Biskoppen derom og desuden ved sin højtærede Ven Hans Vilhelmsen¹) mindet om Sagen, men uden hidtil at have faaet noget Svar. (211).

1667, 17. December. (Kbhvn. Frederik III til Biskop Niels Bang: en Pige ved Navn Anna Zaeharisdatter havde klaget over, at Hr. Jens Pedersen, Sognepræst til Aaby og Aastrup Sogne, havde givet hende Ægteskabsløfte, men nu ikke vilde ægte hende. Bispen skulde derfor kalde Præsten for sig og paalægge ham at stille Pigen tilfreds, hvis han ikke vilde ægte hende. (Salling Hrd. 37).

(1667, Dec.). Biskop Niels Bang skriver til en Excellence angaaende en Klage, der var ført over, at Hr. Jens Pedersen (Rosenkilde), Sognepræst i (Vester) Aaby havde ophævet en hemmelig Forlovelse med en Pige i Sjælland, og ladet sig trolove til »en fornemme Mands Datter« i Odense. Bispen søger at undskylde ham, navnlig dermed, at den tidligere Forbindelse ikke kunde regnes for en ret Trolovelse. (Udat. Udkast, Salling Hrd. 26).

¹ Denne i sin Tid ansete Mand kaldes ellers sædvanlig Hans Vilhelmsen (se Dansk biogr. Lex. XVIII, 610).

1668, 26. Marts. (Kbkvn.). Kgl. Stadfæstelse paa den af Biskop Niels Bang udstedte Beskikkelse for Peder Andersen, forh. Borger i Nakskov, som Skifteskriver ved de gejstlige Skifter paa Laaland og Falster. (557).

1668, 18. April. (Odense). Anders Christensen skriver til Biskop Bang: »eftersom nærværende Lavrits Knudsen Trøsterup af Hs. Kgl. Maj. naadigst er befordret at være min Medtjener her til Hospitalet og Paarup Sogn«, saa begjæres han ordineret. (211).

1668, 26. August. (Kjøbenhavns Slot). Kong Frederik III kalder Hr. Jakob Madsen Lund til Sognepræst i Flemløse. (211).

1668, 8. September. (Odense). Niels Banner bevidner, at han ifølge Biskop Bangs Skrivelse havde taget Hr. Jakob Madsen Lund i Ed, og beder nu Biskoppen sørge for det videre fornødne med Hensyn til hans Indtrædelse i Præsteembedet. (211).

Udat. Biskop N. Bangs Kollats for Hr. J. M. Lund som Præst i Flemløse; Biskoppen havde tidligere, den 3. April 1667, ordineret ham til Kapellan for Sønderby og Helnæs Menigheder. (211).

1668, 5. September. (Kbhvn.). Frederik III gjør vitteligt, »at vi naadigst, fattige Præsteenker og faderløse Børn til Gavn og Bedste, haver bestilt Christen Jacobsen Morsing, Byskriver i Odense, med Skriven og Regnen at forhjælpe de Provster og Præster, som vedkommer at være overværende, naar Arveskifter efter de afdøde Præster holdes skal i Fyn, udi afg. Jesper Pedersens Sted, saa længe han samme Bestilling tilbørligen og uden al Klage forestaar og betjener«. (212).

1669, 4. Maj. (Kbhvn.). Frederik III's Reskript til Biskop Dr. Niels Bang: En Person af Skeeby i Fyn, Lavrits Rasmussen Hyrde, har i 34 Aar været fredløs og i den Tid ikke været til Herrens Bord, paa Grund af et Drab. Nu erfares det ved Sandemænds Tog, at samme Drab var sket af Vaade og Nødværge; det tillades derfor, at bem.

Lavrits Rasmussen efter foregaaende Beredelse og aabenb. Skrifte maa annammes til Alterens Sacramente. (Lunde Hrd. 5).

1669, 1. August. (Odense). Diderik Jørgensens Forpligt til Biskop D. Niels Bang ved sin Kaldelse til Degn i Espe og Vantinge. (161).

1669, 2. Oktober. (Kbhvn.). Frederik III kalder Cort Arentzen (Möllensted) til at være Vice-Sognepræst i Frørup og til i Tiden at succedere den derværende Sognepræst; »dog skal han, saa længe itzige Sognepræst lever, og Kaldet ej bliver vacant, ej noget paa Sognepræstens Indkomst og Rettighed præteredere«. (Kaldsbrevet stadfæstedes af Chr. V 15. Aug. 1670). (159).

1669. (Sorø). Casparus Laurentii Smetius, Rektor ved Sorø Skole¹), giver Simon Hansen Maler Testimonium ved hans Afgang fra Skolen til Sorø Akademi. Han var fra Maribo, var en dygtig Sanger, havde læst flittig, men var noget døv. [Senere Kapellan i Maribo]. (268).

1670, 19. Januar. (Odense). Peder Mortensens Forpligt til Biskop D. Niels Bang ved sin Kaldelse til Degn i Sønderse Sogn. (161).

1670, 16. Februar. (Odense). Eskild Andersens Forpligt til Biskop D. Niels Bang ved sin Kaldelse til Sogne-degn i Jordløse. (161).

1670, 20. April. (Odense). Rasmus Andersen, Stiftsskriver i Fyn, bortfæster paa Kgl. Mt.s Vegne Bederslev Kongetiende til Peder Knudsen Blanckenborg, Ridefoged paa Hvedeholm, hvis Broder Baltzer Knudsen Blanckenborg havde opladt dette Fæste for ham. (¹²/₅ s. A. bortfæster R. A. Østrup Kongetiende til samme P. K. B.). (184).

1670, 30. April. (Vindinge). Præsten Hans Friis skriver til Biskop N. Bang, at da Kongen havde kaldet »nærværende, vellærde Ungmand Peder Friis, ikke at være Kapellan, men Compastor og Medsognepræst til Vindinge«, ønskede Præsten ham snarest mulig ordineret, helst da Pintsen

¹) Siden Præst i Brænderup i Fyn, s. Khist. Saml. 4. R. III, 142 ff.

stundede til, og han paa Grund af sin Svagelighed behøvede Hjælp. (Se flg. Udtog). (211).

1670, 5. September. (Kjøbenhavns Slot). Kong Christian V kalder H. Christen Lavritsen (Culderup), Kapellan i Kullerup og Refsvindinge, til Sognepræst smst., da Sognepræsten Hr. Lavrits Rasmussen paa Grund af Alder og Svagelighed ikke længere kunde betjene Menigheden. (211).

1670, 12. September. Kongl. Stadfæstelse af en Overenskomst af 24. Aug. 1670 mellem Hr. Lavrits Rasmussen, Sognepræst i Kullerup og Refsvindinge, og hans Søn Hr. Christen Lavritsen, Kapellan smst., til hvem Faderen afstod Kaldet mod en aarlig Pension af 40 Rdl. Overlevede Faderen Sønnen, skulde en eventuel Eftermand yde den gamle Præst samme Pension. (211).

1670, 9. November. (Odense). Peder Madsen Hæss udsteder Forpligt ved sin Beskikkelse til Sognedegn i Sandholts-Lyndelse og Hæsinge efter sin Fader, Mads Degn. (161).

(Sluttes).

Uddrag af Breve i Fyns Bispearkiv.

(Fortsættelse).

[1670]. Jesper Jensen [Kjeldgaard] ansøger Kongen om Kapellaniet ved Frue Kirke i Svenborg, idet han oplyser, at dette Embede paa Grund af dets ringe Indkomst, af Mangel paa Ansøgere, havde staaet ledigt en rum Tid efter den forrige Kapellans, Hr. Anders Christensens, Død, hvorved dennes Enke og Børn vare geraadede i stor Armod. Ansøgeren havde en Tid lang tjent sit Brød ved Information hos fremmede Folk, og da han ikke saa Udvej til anden Promotion, begjærede han »samme Kapellans Bestilling at betjene og nyde forrige Kapellans, Hr. Anders Christensens, Løn og Indkomst, som han af Sognepræsten og Kaldet nydt og bekommet haver«. — Ansøgningen er under 2. Decbr. 1670 anbefalet af Biskop N. Bang. (211).

1671, 21. Februar. (Svenborg, Vor Frue Præstegd.). Lucas Madsen Friis skriver til Biskop Niels Bang: Efter- som jeg har hørt, at Anne sl. Hr. Andersens har forhvervet et Kongebrev, at en Person maa af Hs. Højærv. ordineres til at være Medtjener til vor Frue Kirke her i Svenborg, hvortil der aldrig tilforn, saa vidt vitterligt er, har været nogen Medtjener uden pro persona, og det ikkun i min sl. Formands Tid, som baade for sin Svaghed, saa og for sit sagte Mæle sig nogle haver kaldet«. »Sognepræsten beder paa det indstændigste Bispen at hjælpe til, at han maatte fritages for Kapellan, da Sognet ikke kunne lønne to Præster, eftersom det var meget forarmet og ødelagt. (Sunds Hrd.).

1671, 28. Februar (Svenborg). Borgmestere og Raad i Svenborg anbefale i en Skrivelse til Biskop Bang Sognepræst ved Frue Kirke Hr. Lucas Madsens Andragende om at blive fri for at holde en Kapellan. Bl. a. bemærke de: »aldrig er nogen Kapellan kaldet af Borgmester og Raad her i Byen til vor Frue [saaledes] som til Nicolai Sogn (som det skete tilforn af Borgmester og Raad ligesom med Sognepræsterne saa og med Kapellanen efter Ordinansen) uden aleneste den allersidste, som var sl. Hr. Anders, som blev kaldet af Sognepræsten selv udi Borgmester og Raads Nærværelse, hvilket var salig Hr. Andersens Begjæring og ej sl. Hr. Peder Skaanings, forrige Sognepræstes, hans Vilje, at det saa skulde ske i Borgmester og Raads Nærværelse; og det begjærede Hr. Anders i Særdeleshed fremfor de forrige Kapellaner pro persona, at han vilde og kunde blive Sognepræst efter Hr. Peders Død, om det Gud saa havde behaget, eller og, om han ej kunde blive Sognepræst, Successor da ej skulde hannem opsige Tjenesten (eftersom han kun var Kapellan pro persona), om nemlig Sognepræsten selv det vilde eller kunde forestaa. Det kom os intet ved at kalde ham, vi vilde ej heller; men vi vare venligen ombedet hans Kaldsbrev at underskrive«. De mene ikke, at nogen studeret Mand kunde leve af et saa uselt Kald, helst da Enken allerede havde to Kuld Børn, saa det kun vilde blive Jammer og Elendighed paa alle Sider. (Sunds Hrd.).

1671, 6. April. Rasmus Thestrup (Præst i Mesinge) bevidner, at han afvigte 28. Febr. havde indlagt sin skriftlige Ed i Hs. Maj.s Kancelli. (184).

1671, 29. April. (Faaborg). Dom afsagt af Lavrits Christensen i Faaborg, Herredsfoged i Sallingherred, i en Sag, hvori Hans Hansen Ploug, Byfoged i Faaborg, paa denne Bys Kirkes og Skoles Vegne sagsøgte Simon Fock til Rødkilde for 3 Ørter Byg, som af en Gaard i Ulmeroure, der var lagt under Rødkilde, skulde aarlig ydes til

Faaborg Kirke og Skole¹⁾. Simon Fock dømtes til at yde den nævnte Afgift og inden 15 Dage at betale 12 Ørter Byg for de fire Aar, hvormed han stod til Rest. (Salling Hrd. 5).

1671, 24. August. (Kbhvn.). Christian V afhænder for en Prætention paa 3723¹/₂ Rdl. 8 Sk., som Hr. Henrik Bjelke til Ellingegaard ²⁾, Ridder, Geheimeraad, Rigsadmiral, Præsident i Admiralitetskollegiet, Assessor i Collegio Status og Befalingsmand paa Island, havde paa Kronen, følgende Jura patronatus: i Sjælland, til Tyvelse, i Fyn, til Verninge, Tommerup og Brylle Sogne. — D. 18. Decbr. 1694 tillades det Fru Vibeke Juel, Hr. Henrik Bjelkes Enke, at afhænde Patronatsretten til Verninge Sogn. (Odense Hrd. 19).

1672, 24. Avgust. (Raachløff). Hedvig, Grevinde til Slesvig og Holsten, Frue til Taasing og Raachløff, bevilliger, at Præsten til Bregninge paa Taasinge, Hr. Jens Mogensen, maatte faa sin ældste Søn, Peder Jensen, til Kapellan med Haab om Succession. (268).

1672, 19. Oktober. (Kbhvn.). Christian V beskikker Peder Jensen [Lucoppidan] til Kapellan hos Præsten i Lande og Bregninge paa Taasinge, Hr. Jens Mogensen, og lover ham at blive Efterfølger i Kaldet. (268).

1672, 9. December. (Kbhvn.) Rigsmarskal Hr. Johan Christof v. Korbitz til Hellerup ansøger Kongen om at faa et lille Stykke af Hellerup Kirkegaard udlagt til Indkjørsel til sin Borgegaard mod at vederlægge det med anden passende Jord og at foretage Forbedringer ved Kirkegaarden. (Vinding Hrd. 19). Kgl. Befaling af 20. Decbr. s. A. til Stiftsbefalingsmand Hr. Henrik Lindenov til Ouregaard og Dr. Niels Bang om at afgive Erklæring herover; samt disses

¹⁾ Denne Ydelse stammede fra et Gavebrev af 5. Novbr. 1551, udstedt af Ejler Rønnow til Hvidkilde (trykt i Hofmans Fund. VI, 132—33, men med den Fejl, at Stifteren der kaldes Otto istedenfor Ejler Rønnow); en Afskrift af Brevet findes i Fyns Bispearkiv. Salling Hrd. 6. Heri kaldes Stedet: Offuerulmerore.

²⁾ D. e. Elingaard i Norge.

Anbefaling af Andragendet, dat. Odense 28. Jan. 1673, findes smst.

[1672]. Kopi af den af Niels Bang ved hans Beskikkelse til Præst i Guldbjerg og Sandager aflagte Troskabsed. (211).

1673, 6. Maj (Svenborg). Præsten Hans Lavritsen Hellevad skriver til Biskop Bang og beder om en Kopi »af Hs. Maj.s udgivne Frihed, som Præsterne her udi Stiftet undt og forlent er«. (211).

1674, 4. Marts. (Kbhvn.). Christian V afhænder for 2000 Rdl. Jus patronatus til Søllinge og Hellerup Sogne til Hr. Johan Christof v. Korbilz til Hellerup, Ridder, Gehejmeraad, Rigsmarskal, Stiftamtmand over Sjælands Stift, Amtmand over Københavns og Roskilde Amter, Assessor i Collegio Status, Højesteret og Krigskollegiet. (Vinding Hrd. 33).

1674, 4. Marts. (Lunde Prstgd.). Laurentius Christierni beder Biskop Bang om at ordinere hans Søn, Christen Lauritsen, til hans Successor i Lunde Kald, som Kongen havde bevilliget ham at nyde efter Faderens Afgang. Denne var nu ved Sygdom saa afkræftet, at han ikke længere selv kunde forestaa Embedet. (Sunds Hrd.).

1674, 15. April. (Kbhvn.). Christian V kalder Hans Sørensen til Kapellan hos Sognepræsten Hr. Anders Povlsen i Kjerteminde, hvis hidtilværende Kapellan, Hr. Adrian Stephensen, ved Døden var afgang. Efter bemeldte Sognepræsts Død eller Afgang skulde Hans Sørensen succedere ham. (Vedlagt er H. Sørensens Homagiale, underskrevet 16. April. s. A.). (159).

1674, 30. Maj. (Kbhvn.). Christian V kalder Mads Jensen Rosenberg til Sognepræst i Viby paa Hindsholm. (211).

1674, 17. Juli (Kbhvn.). Christian V afhænder for 5288¹/₂ Rdl. til Fru Anne Margrete von Götzen, sl. Hr. Jørgen Schult's, og hendes Arvinger Jus patronatus til følgende Kirker: Svaninge, Vesterskjerning og Ulbølle, Fravde, Vigerslev og Vevlinge. (Salling Hrd. 30).

1676, 26. Marts. (Løffuitzmose). Anders Bille til Løffuitz-

mose fnnderer en Skole i Haarby og henlægger nogen Indtægt til samme. Under Fundatsen har S. A. d'Adler veuve de Trampe under Dat. Løgsmose 25. Februar 1718 skrevet, at da sl. Hr. Anders Bille Eriksen, Haarby Skoles Fundator, døde, før den i Fundatsen bestemte Kapital var erlagt, saa havde hans efterladte Frue, Beate Margrete Bjelke, til mig underskrevne idag erlagt den udlovede Sum noget forøget, saa at den nu beløb sig til 400 Sl. Dlr. Renten deraf, 20 Sl. Dl., skulde anvendes til Løn for Skolemesteren. (Baag Hrd. 40).

1677. Rigtig Specification paa Bjerge Herreds og Hindsholms Præsters Ildsteder, Heste, Hopper og Køer. (Gjennemgaaende havde Præsterne dobbelt saa mange Heste som Køer, hvilket ogsaa var Tilfældet i andre Herreder). (269 og 271 a).

1678, 3. Marts. (Kbhvn.). Diderieh Schult til Findstrup, Kgl. Over-Sekretær og Kancelliraad, gjør vitterligt, at da Sognepræsten i Svaninge, Hr. Hans Hansen Lock, er afgaaet ved Døden, saa kalder han som Kirkens Patron Jakob Hansen Kiøpping [denne skriver sig selv: Köppen], »Latine Skolemester« i Faaborg, til Sognepræst i den afdødes Sted, hvorfor Biskop M. Thomas Kingo anmodes om at examinere og efter befunden Dygtighed at ordinere ham. (20).

1678, 14. Marts. (Kbhvn.). Christian V tilskjøder Niels Juel og Arvinger bl. a. Patronatsretten til Landet Kirke paa Taasing (Udtog i Sunds Hrd. 40.) Hele Skjødebrevet er trykt hos Lund, Beskr. over Thorseng, S. 107—9).

1678, 14. Marts. (Vester Skjerninge Præstegaard). Gregers Knudsen Krag, som paa Grund af Alder og Svagelighed ikke længere kunde betjene sit Præsteembede, havde hos Stedets Patron, Hr. Generalfiskalen, opnaaet, at hans ældste Søn, Knud Gregersen, var bleven kaldet til hans Kapellan med Løfte om Succession, hvorfor han nu beder Biskop Kingo om at ordinere denne. (211).

1678, 17. Marts. (Skjellerup). Hans Olufsen (Fjelsted),

Sognepræst, og flere Beboere af Skjellerup Sogn ansøge Stiftsovrigheden om Tilladelse til af Kirkens Forraad at anskaffe en mindre Klokke, hvortil Kirken højlig trængte, da den, de havde, var ubrugelig. (Vinding Hrd. 43 b).

1678, 17. April. (Kbhvn.). Christian V kalder Morten Hansen [Griff] til Kapellan hos den svagelige Hr. Hans Gregersen, Sognepræst i Østerhæsing. Dersom han skikkede sig tilbørlig i samme Kapellani, skulde han ved Hr. Hans Gregersens Afgang succedere ham som Sognepræst. (211).

1678, 9. Maj. (Brahetrolleborg). Birrethe, Friherreinde af Trolle til Frihersekabet Brahetrolleborg og Frue til Brendegaard, Enke efter Mandrup Brahe til Torbenfeld og Sæbygaard, gjør vitterligt, at da Hr. Hans Gregersen, Sognepræst til Østerhæsing og Hillerslev, paa Grund af Svagelighed ønskede en Medtjener og eventuel Efterfølger, og da Morten Henriksen, der var examineret af Professorerne i Kjøbenhavn og havde deres gode Testimonia, i to Aar med megen Flid og Dygtighed i hendes Hus havde været Præceptor for hendes Broders, Hr. Korfits Trolles, Søn Niels Trolle, og i denne Stilling havde ført et ærbart og kristeligt Levned, saa havde hun villet benytte Lejligheden til hans Forfremmelse; og eftersom Hr. Hans Gregersen til førstkommende Michaelis vilde afstaa begge sine Sogne og Præstegaarden til Morten Henriksen mod et vist aarligt Quantum og nogle Værelser for sig og sin Hustru i Præstegaarden, saa kalder hun herved bemeldte Morten Henriksen til »at være fuldkommen Sognepræst tillige med Hr. Hans Gregersen til Hillerslev Sogn«. Biskop Kingo anmodedes derfor om at ordinere ham. (211).

1678, 28. Juli. (Wedelsborg). Wilhelm Friderich Wedel, Greve til Wedelsborg, Ridder etc. afhænder til Hans Knudsen, Inspektør over hans Grevskab, Jus patronatus til Orte Kirke. (Baag Hrd. 26).

1678, 18. August. (Kbhvn.). Christian V sælger for 1909 Rdl. 11 Sk. til Peder Pedersen Lerche til Rygaard,

Assessor i Højesteret samt i Admiralitets- og Kommerce-Kollegiet, og hans Arvinger Patronatsretten til Langaa og Øxendrup, samt Oure og Vejstrup Kirker. (Gudme Hrd. 18).

1678, 12. September (Kbhvn). Christian V afhænder for 1478¹/₂ Rdl. til Mogens Rosenkrantz til Landting Jus patronatus til følgende Kirker: Jordløse i Salling Hrd., Nyborg Amt, Vive, Ove og Valsgaard i Hinsted Hrd., Aalborg-
hus Amt, og Voer i Rogse Hrd., Dronningborg Amt. (Salling Hrd. 21).

1678, 26. September. (Kbhvn.). Christian V afstaar til Hr. Jens Juell, Friherre til Juellinge, Herre til Vorgaard, Ridder, Geheime-Etats- og Kancelliraad, Assessor i Collegio Status og Højesteret, for resterende Løn og som Godtgjørelse for Udlæg ved Forretninger vedrørende Flaaden og adskillige Rejser til Kurfyrsten af Brandenburg angaaende Rygens Occupation, samt endelig mod et kontant Tilskud af 296 Rdl. 3 Ort 12 Sk., Jus patronatus til følgende Kirker: i Aalborg-
hus Amt, Børghum Hrd. Albæk med Annexet Vor i Jerslev Hrd., samt Sindal og Astrup i Horns Hrd.; i Nyborg Amt, Salling Hrd., Vejlev med Annexet Allested, samt Sønderbroby; og i Holbæks Amt, Tudse Hrd., Stiftsbjergby med Annexet Mørke. (Salling Hrd. 21).

1678, 15. Oktober. (Kbhvn.). Christian V afhænder for 156 Rdl. til Fru Christense Rosenkrantz afg. Mogens Høegs til Kjærgaardsholm og hendes Arvinger Jus patronatus til Østerhæsing Sogn i Nyborg Amt med Kirke-
tiende, Herligheden over Præstegaarden og Degnebolet, saa vel som al anden Kirkens tilliggende Jordegods, Herlighed og aarlige Indkomst. (Salling Hrd. 21).

1678, 1. November. (Kbhvn). Jens Juell, Friherre til Juellinge, Herre til Vorgaard, Ridder, Kgl. Maj.s Geheime-Etats- og Kancelliraad, Vicepræsident i Kommercekollegiet, transporterer til ærlige, agtbare og velfornemme Mand Peder Klingenberg til Vejlegaard i Fyn det ham ved kgl. Skjøde af 26. Sept. 1678 overdragne Jus patronatus til

Vejlev Sogn med Allested Annex i Nyborg Amt. (Salling Hrd. 21).

1678, 10. December. (Kbhvn.). Christian V sælger for 1250 Rdl. Patronatsretten til Gudme og Bruager Kirker til Peder Pedersen Lerke til Rygaard, Assessor i Højesteret samt i Admiralitets- og Kommercekollegiet. (Gudme Hrd. 18).

1678, 12. December. (Kbhvn.). Christian V afhænder for 255 Rdl. Jus patronatus til Vantinge Sogn med Kirke-tiende, Herligheden af Præstegaarden og Degnebolet, samt Kirkens tilliggende Jordegods, Herlighed og aarlige Indkomst til Doctor Thomas Bartholin, Assessor i Højesteret og Professor ved Universitetet. (Salling Hrd. 21).

1678, 12. December. (Kbhvn.). Christian V afhænder for 1529¹/₂ Rdl. 18 Sk. Patronatsretten til Flemløse Kirke til Grev W. F. Wedel til Wedelsborg. Denne afhænder 3. Aug. 1679 samme Patronatsret for samme Pris til Erik Nielsen, Amtskriver i Middelfart og Assens Amter. Sidstnævnte afhænder den atter 15. Juni 1695 til Brigadier Adam Frederik v. Trampe, (Baag Hrd. 26).

1679, 7. Februar. (Kbhvn.). Christian V sælger for 409¹/₂ Rdl. 13 Sk. Patronatsretten til Søby Sogn i Assens Amt til Erik Stenou til Skovgaard, Amtmand over Assens Amt. (Baag Hrd. 26).

1679, 25. Februar. (Kbhvn.). Jens Juell, Friherre til Juellinge, Herre til Vorgaard, Ridder, Kgl. Maj.s Gehejme-Etats- og Kancelliraad, og Vicepræsident i Kommercekollegiet, transporterer til Fru Pernille Bilde, sl. Børge Trolles til Trolholm, og hendes Arvinger Jus patronatus til Sønderbroby i Salling Hrd. med de samme Rettigheder, hvormed han havde modtaget den ved kgl. Skjøde af 26. Sept. 1678. (Salling Hrd. 21).

1679, 17. April. (Kbhvn.). Peder Pedersen Lerke afhænder Patronatsretten til Gudme og Bruager Kirker til Kancelliraad Jørgen Skeel til Broholm. (Gudme Hrd. 18).

1679, 30. April. Christian V afhænder for 1189¹/₂ Rdl. 33 Sk. til Peder Pedersen Lerche til Rygaard, Kommeree-

raad og Assessor i Højesteret, samt hans Arvinger Jus patronatus til Frørup Sogn. — 1694, 18. Maj. (Kbhvn.). Vincentz Lerche til Rygaard og Voermarksgaard, Kammerjunker og Ordenssekretær, transporterer og overdrager til Hans Thomesen, Forpagter paa Voermarksgaard, det Skjøde, hans Fader havde faaet paa Patronatsretten til Frørup. — 1695, 2. April (Kbhvn.). Hans Thomesen til Voermarksgaard afhænder bemeldte Jus patronatus til velb. Otto Pedersen til Hollufgaard, Krigskommissær over Fyn og Langeland. (Vinding Hrd. 34).

1679, 19. Juni. (Gamtoft). Erklæring fra Præsten Knud Povlsen om Gamtoft Præstekalds Indkomster. (184).

1679, 4. September. (Kbhvn.). Christian V sælger for 646 Rdl. 3 Ort 12 Sk. Patronatsretten til Thurup Sogn til Erik Stenou til Skovgaard, Amtmand over Assens Amt. (Baag Hrd. 26).

1679, 10. Oktober. (Pinneberg). Christian V fritager Geheimeraad, Admiral-General-Lieutenant Hr. Niels Juel til Sæbygaard og Taasing, paa Grund af de store Fortjenester, han havde indlagt sig i Krigen, for alle Skatter, Contributioner og Paalæg (Prindsessestyr undtaget) af hans Gods paa Taasing. (Sunds Hrd. 28).

1680, 28. April. (Kjøbenhavn). Fridrich von Vittinghoff genannt Scheel skriver til Biskop Kingo, at han havde kaldet »nærværende hæderlige unge Mand Thies Offuesen til Sognepræst i Viby paa Hindsholm i afg. Hr. Mads Jensens Sted«, hvorfor han beder Biskoppen at examinere ham og foranstalte det videre fornødne med Hensyn til hans Indsættelse i Embedet) (211).

1680, 14. Juni. (Rensborg). Christian V's Reskript til Biskop Kingo, hvorved et for nogle Aar siden af Præsten i Svindinge, Hr. Anders Lerke, formentlig ved vrag Undervisning erhvervet Exspectancebrev paa Sognekaldet i Nyborg efter Mag. Hans Mules Død, indkaldes til Kancelliet for at kasseres. (Vinding Hrd. 4).

1680, 14. Juni (Rensborg). Christian V beskikker

Mag. Frants Thestrup, Rektor i Nyborg, til tillige at være Vicepastor og Medhjælper for den gamle Sognepræst smst. Mag. Hans Mule, med Løfte om Succession. Det af Præsident og Borgmester og Raad i Nyborg for nogle Aar siden erhvervede Exspectancebrev for Anders Lerke kasseres, da det, hvortil man i sin Tid havde støttet Andragendet, nemlig Ønsket om Afholdelse af en Mandagsprædiken i Nyborg, havde vist sig kun at være »en Prætext for at erlange for bem. Anders Lerke vores Exspectancebrev paa bem. Hans Mules Kald«, medens denne Prædiken aldrig var bleven holdt, og Anders Lerke siden var ordineret til Præst i Svindinge, saa han altsaa ikke kunde yde den gamle Præst nogen Hjælp i hans Svaghed. (Vinding Hrd. 21).

1680, 19. Oktober. (Kbhvn.). Christian V bevilger, at Hr. Hans Frantsen, Sognepræst i Simmerbølle paa Langeland, hvis Præstegaard og hans Formue var brændt, maatte nyde 1 Rdl. af enhver af »vores Kirker« i Danmark, som var ved Middel og Forraad. (212).

1680, 29. Novbr. (Svenborg). Lucas Matthiæ Frisius, Præst ved V. Frue Kirke i Svenborg, fremsender til Biskop Kingo Afskrifter af en Del Dokumenter fra det 16de Aarhundrede, i Haab om ved disse at hævde til sit Embede Tienden af Ørkel Fang, som Stiftamtmanden og Bispen havde tildømt Præsten ved S. Nicolai Kirke smst. (Sunds Hrd. 3).

1680, 16. December. Jens Jespersen, Subdegn i Sandby, og Peder Knudsen, tjenende Mag. Johan Davidsen von der Heyde sammesteds, aflægge Vidnesbyrd om, at Christen Jensen, Færgemand paa Taars Færgested, under Isforhold havde krævet en formentlig overdreven Betaling for at sætte Bispens Famulus Johannes Lauerentzen¹⁾ over til Langeland. Vedlagt findes Færgemandens ydmyge Retfærdiggjørelse for Biskop Th. Kingo, dat. Taars Færgegaard

¹⁾ Den senere bekendte københavnske Bogtrykker og Bogudgiver.

9. Avg. 1681, tilligemed forskellige Vidnesbyrd, sigtende til at godtgjøre, at han ikke havde overtraadt sin Beret-
tigelse. (211).

1680, 21. December. (Kbhvn.). Christian V stadfæster et Kaldsbrev, udstedt paa Juelskov 1. Sept. 1680 af Knud Urne Sigvartsen til Juelskov, for Henrik Thomasen Barsmark, Rektor i Rudkjøbing, til Sognepræst i Tved, hvilket Kald var ledigt, da Hr. Peder Joensen, hidtil Sognepræst i Skaarup og Tved, var afgaaet ved Døden.

1680. Indberetning fra Hr. Herman Christensen Beck, Sognepræst til S. Hans Kirke i Odense og Provst i Odense Hrd., om Kornpriser til Fastsættelse af Kapitelskøb. (209).

(Udat.). Indberetning uden Underskrift (men vistnok fra Præsten i Bjergby paa Taasinge) om et Syn, som en Mand ved Navn Rasmus Sørensen fra Helløv mente at have haft afvigte 27. Febr. (Aarstal mangler, men det synes at være fra Tiden omkring 1680), og hvorved han antog at have faaet Aabenbaring om, at Kjøbenhavn skulde forgaa inden 40 Dage, hvis Indhyggerne ikke omvendte sig, og Kongen afstod den halve Told paa Kjøbstæderne og den halve Skat paa Landsbyerne m. m. (Sunds Hrd. 47).

1681, 25. August. (Horne). Jacob Ludvigsen, Pastor & Præpositus, attesterer Rigtigheden af Kopier af en stor Mængde Kvitteringer for de Afdrag, som Præsterne i Salling Herred havde gjort (1664—80), paa de for deres Præstegaarde fastsatte Kjøbesummer, samt andre dem paalagte Afgifter og Indbetalinger (Salling Hrd. 41. Heri Kvitteringer m. m. vedrørende saa godt som alle Præstekaldene i Herredet).

1681, 1. Oktober. (Assens). Overenskomst mellem Hr. Jørgen Marcnsen, res. Kapellan i Assens, og Niels Sørensen, der skulde være nævntes Medhjælper i Embedet. (Baag Hrd. 9).

1682, 4. Januar. (Kbhvn.). Magdalene Rhode, sl. Doct. Thomas Bartholins, transporterer til velb. Adolf Hans von Holsten til Gjelskov, kgl. Maj.s Hofraad og Amtmand, det hendes afd. Mand under 12. Decbr. 1678 af Kongen til-

delte Skjøde paa Jus patronatus til Vantinge Kirke. Brevet er medundertegnet af hendes Søn, Prof. Dr. Caspar Bartholin, og hendes Broder, Sr Andreas Rhode. (Salling Hrd. 21).

1682, 12. Maj. (Kbhvn.). Christian V gjør vitterligt, at da der ved Opbuddet efter afg. Niels Friis var udlagt til Hesselager Hospital og Skole for den Legatkapital paa 2100 Rdl., som stod paa Rente hos N. Friis, noget Bøndergods, besat og øde, og Provsten i Gudme Hrd. Matthias Reutze og Præsten i Hesselager Berndt Bendixen (Øgler) havde andraget, at de Hospitalet og Skolen tilkommende Renter ikke kunde udkomme af dette Gods, saa tillades det ham at sælge Godset og af det indkomne oprette en Kapital, hvis Rente kunde tillægges Hospitalet og Skolen. (Gudme Hrd. 43).

1682, 12. Juni. (Odense Bispegaard). Biskop, Dr. Thomas Kingo kalder Studiosus Niels Pedersen Murer til Kjerterminde Skoles Vicarius (Substitut) og Degn i Dalby og Stubberup. Sognepræsten Hr. Matthls Olufsen Thestrup anmodes om at »tale hans Bedste til menige Sognemænd, at de erkjende ham for bemeldte Skoles Degn og Vicarius«, samt yde ham, hvad der tilkommer ham. (268).

1682, 27. Juni. (Odense). Skiftforretning i Boet efter afg. Fru Ingeborg Parsberg sl. Niels Friis's til Hesselagergaard. Da Boet var insolvent, udlagdes Gaard og Gods med Patronatsretten til Hesselager Kirke til en af Fordringshaverne, Povl Zachariesen (Grønnevald), kgl. Provisions- og Ammunitionsforvalter i Nyborg, der paatog sig at betale de andre Kreditorer deres Tilgodehavende (Gudme Hrd. 18). Vedlagt findes flere Aktstykker vedrørende samme Sag.

1682, 5. Juli. (Svenborg). Memorial til Stiftsøvrigheden fra Jens Madsen Kier om Svenborg Kirkers elendige Tilstand og om Midler til deres Istandsættelse og Vedligeholdelse. (Sunds Hrd. 34).

1682, 8. Juli. (Kbhvn.). Christian V's Befaling til Justits- og Kancelliraad Jens Rosenkrantz til Farskov, Amt-

msnd over Nyborg Amt og Landsdommer i Fyn, Dr. Thomas Kingo, Superintendent over Fyns Stift, Otto Riisbrich, Landsdommer i Fyn, Christoffer Bartholin, Sekretær i det danske Kancelli-Kollegium, samt Jens Schult om at træde sammen for at undersøge, hvorledes Stipendierne ved Nyborg Skole anvendtes, da der var indkommen Klage fra Rektoren smst., Mag. Frants Thestrup, over at Præsident, Borgmester og Raad i Nyborg i adskillige Maader forvendte og forsøgte de til Skolen henlagte Stipendier. (Vinding Hrd. 7). Kommissionens Kjendelse, dat. Odense 16. April 1683, hvorved M. Frants Thestrup fik Ret over Præsident Claus Rasch, findes smst. Nr. 14.

1682, 11. Jnli (Kbhvn.). Christian V gjør vitterligt, at da Jens Sehested til Holmgaard som Formynder for sin afd. Broders, Niels Sehesteds, Børn har andraget, at hans afd. Broders Ejendom ikke kunde dække hans Gjæld, saa tillades det at sælge hans Gaard (Mullerup); skulde Gaarden ved Salget indbringe mere end den udestaaende Gjæld, saa skulde Beløbet udsættes paa Rente til bedste for de umyndige Børn. (Gudme Hrd. 18).

1682, 4de November. (Kbhvn.). Christian V beskikker Christian Hansen Falster til Sognepræst i Branderslev i Laaland i Hr. Thomas Pedersens Sted, som fra samme Kald formedelst hans Uskikkelighed for vores Højesteret dømt er.« (Vends Hrd. 23).

1682, 27. December. (Kbhvn.). Christian V afstaar til Diderich Schult til Findstrup Gaard og Hellestrup, Geheime- og Kancelliraad, Dalum Klosters Hovedgaard, som nu herefter skal kaldes Christiansdal, med Jus patronatus til Dalum og Sanderum Kirker, for 16000 Rdl. paa hans Hustrus Vegne, hvilken Sum (hendes Fader) afg. Statholder Christoffer Gabel skal have haft Krav paa. (Odense Hrd. 19).

1683, Januar. (Kbhvn.). Justitsraad Peder Pedersen Lerche kalder Studiosus Jens Jacobsen til Sædedegn i Oure og Vejstrup efter afd. Ole Hansen Vinding. Han var forud examineret af Biskop Kingo og befunden dygtig

til Embedet. Præsten i Oure, Hr. Cornelius Lerche, anmodes om at fremstille ham i Kirken for begge Menighederne og at befale dem at antage ham for deres rette Sogndegn og yde ham det ham tilkommende. (268).

1683, 7. Februar. (Svenborg). Stiftamtmand Winterfeldts Anmodning om Begravelse i Svenborg, i Henhold den kgl. Forordning af 7. Novbr. 1682 om Begravelser. (Sunds Hrd. 53).

1683, 16. Februar. (Kbhvn). Magdalene Rhode, sl. Doctor Thomas Bartholins, tilskjæder velb. Peder Luxdorph til Hanstedgaard og hans Arvinger Hovedgaarden Fjellebro i Herringe Sogn, »samt underliggende Skovgaard« og Jus patronatus til Herringe og Espe Kirker, alt tilsammen regnet for 96 Td. 5 Skp. Hartkorn. (Salling Hdr. 21).

1683, 10. Marts (Kbhvn). Christian V til Amtmand over Rugaards Amt Jørgen Kaas til Gudumlund, Landsdommer i Fyn Otto Riisbrich til Gierskov, samt Mag. Ludvig Stud, Provst i Odense Herred, om følgende Sag: Peder Luxdorph til Fjellebro, Vice-Landsdommer i Langeland og Falster, havde andraget, hvorledes afg. Ebbe Munk til Fjellebro i sin Tid havde legeret 1000 Daler in sp. til 6 fattiges Underholdning i Herringe Sogn, og havde ladet bygge et Hospital til Bolig for dem. Dette var imidlertid nu ganske forfaldent, og der var ingen Midler til dets Gjenopførelse. Det paalagdes derfor nu de ovennævnte Mænd at kalde de Proprietærer eller deres Arvinger, som efter afg. Fru Sidsel Høegs Død havde disponeret over Hospitalets Midler, for sig, og at faa Rigtighed og Regnskab af dem, og at afsige en lovmæssig og forsvarlig Kjendelse i Sagen. Vedlagt findes Afskrifter af Kommissionens Dom og forskellige Akter i Sagen. (Salling Hrd. 46).

1683, 8. April. (Ulriksholm). Nicolaus von Brüggeman til Ulriksholm og Østergaard, Kgl. Kancelli- og Regjeringsraad i Slesvig og Holsten, Amtsforvalter over Steinburg, kalder Mads Christensen Kjelstrup til Degn i Kjelstrup og Agedrup i hans afd. Faders, Christen Madsens, Sted. (268).

1683, 12. Juni. (Kbhvn.). Jens Mogensen Sehested til Holmgaard afhænder fra sig og sin salig Broders Børn til Christen Laursen Krarup og hans Arvinger sin sl. Broders Hovedgaard Mullerup med Jus patronatus til Gudbjerg Kirke. (Gudme Hrd. 18).

1684, 28. September. (Allested). Ebbe Lauritsen Gorm, Sognedegn til Vejløf og Allested Sogn, havde for to Aar siden med Tilladelse fra Monsr Peiter Klingenberg til Vejløfgaard, Patron til Vejløf og Allested Kirker, paa Grund af Alder og Svagelighed antaget Hans Rasmussen til Medhjælper. Denne var siden bleven gifte med hans Datter. Nu beder han Biskop Kingo om at maatte afstaa Kaldet til Svigersønnen. (268).

1684, 6. November. (Mølleborup). Erik Jensen Bunderup aflægger Ed som Degn i Kippinge og Brarup. (268).

1684. Indberetninger om de fynske Latinskolers Indkomster. (186).

1685, 24. Januar. (Odense Bispegd.). Hans Lauritsen aflægger Ed som Degn i Rønninge. (268).

1685, 3. Avgust. (Kbhvn.). Knud Thott til Knudstrup og Gavnø, Ridder, Gehejme-Etats- og Kommerceraad, kalder Hans Knudsen (Besche) til Kapellan med Successionsret hos hans Fader Hr. Knud Povlsen i Gamtofte, der nu var hel svag og skrøbelig. (268).

1685, 13. Avgust. (Odense). Simon Christian Swaboe aflægger Ed som Degn i Magleby paa Langeland. (268).

1685, 18. Avgust. (Kbhvn.). Christian V tilskjøder Hr. Christoffer Sehested til Nislevgaard, Ridder, Etats- og Admiralitetsraad, Jus patronatus til Skeby, Otterup og Lumby Sogne i Fyn. (Lunde Hrd. 7).

1685, 10. September. (Vaalse Præstegaard i Falster). Christian Valentinsen Kneutel, Præst i Vaalse, andrager for Kongen følgende: Efter sin Hustrus Død havde han siddet som Enkemand i 1½ Aar og imidlertid holdt Skifte med sine Børn i Overværelse af deres Morbroder og Formynder, Hr. Peder Jørgensen i Eskildstrup, som da ikke havde haft

noget mod Skiftet at indvende; men da Ansøgeren nu ønskede at indlade sig i nyt Ægteskab med en hæderlig Præstemands Datter, havde Hr. Peder Jørgensen udtaget en Landemodes-Stevning imod ham i Anledning af Skiftet og vilde forbyde ham at vies til sin Fæstemø, indtil Landemodets Dom var falden, hvilket vilde være næsten et helt Aar, noget, der vilde være ham til stor Skade, da hans smaa Børn ikke kunde undvære moderligt Tilsyn. Han ansøger derfor om Tilladelse til at lade sig ægtevie. — Den 19. Sept. 1685 fik Biskop Kingo kgl. Befaling om, saa fremt det forholdt sig, som Præsten i Vaalse havde andraget, da at gjøre den Anstalt, at han uden videre Forhindring kunde blive copuleret. Kingos Tilladelse til hans Ægteskab er dat. 25. Sept. s. A. Dog skulde Præsten siden bringe de omtvistede Poster i Rigtighed. (266).

1685, 3. November. (Kbhvn). Christian V bevilger, at Kapellanen i Nyborg, Hr. Peder Lavritsen, for hans Kalds Ringheds og hans besværlige Tjenestes Skyld aarlig maa oppebære 100 Rdl. af Nyborg Kirke. (Vinding Hrd. 21).

1686, 5. Januar. (Odense Bispegaard). Amanuensis N. C. Arctanders Extract af de vedliggende originale Indberetninger fra samtlige Præster i Vinding Hrd. om deres Præstegaarde tilliggende Mensalia. (Vinding Hrd. 3).

1686, 13. Januar. Fynbo Landstingsdom i en Sag mellem Hr. Diderich Schult til Christiansdal og Mag. Jens Pedersen, Sognepræst til Christiansdal og Sanderum, angaaende Boghvedetienden. Schult gjorde som Kirkeejer Fordring paa den 3die Del; Præsten mente, at det hele tilkom ham. Dommen lød: »Da Mag. Jens Petersen beviser sig ej til Hjemtinget imod den af Birketinget udstedte Dom at have været stevnet, bør Dommen ej at komme ham til Hinder eller Forfang udi nogen Maade. Og hvis imod ham videre Prætentation skulde formeres, gaas der om efter lovlig Medfart, som Ret kan være.« — Af Akterne i Sagen ses, at Biskop Niels Bangs Hustru, Anne Hansdatter, 1665 havde Kongetienden af Sanderum i

Fæste. Flere ældre Afgjørelser af det omstridte Spørgsmaal paaberaabes. (Odense Hrd. 41).

1686, 6. Februar. (Kbhvn.). Christian V beskikker en Kommission af fire Mænd, hvoriblandt Biskop Kingo, til at granske og træffe Afgjørelse med Hensyn til følgende: Hr. Diderich Schult til Christiansdal og Findstrupgaard, Ridder, Geheime- og Kancelliraad, har andraget, »hvoreledes M. Jens Pedersen, Sognepræst til Christiansdal og Sanderum Sogne, haver sin Præstegaards tilhørende Jord udi Christiansdals Løkker, og ej ret vides, hvad Græsgang han udi hver Mark med Rette bør at have«. Herom skulde Kommissionen kjende. (Odense Hrd. 13).

1686, 29. Maj. (Kbh.). Christian V afstaar ved Mageskifte bl. a. Patronatsretten til Kjøng Kirke i Fyn (med flere Kirker i Sjælland, Laaland og Jylland) til Admiral Hr. Christian Bjelke. (Baag Hrd. 26).

1686, 6. Juli. (Assens). Christian Michel Luja, Rektor i Assens, bortfæster et øde Sted i Kjøng-Højrup, som ligger til Assens Skoles Løn og Underholdning. (Baag Hrd. 7).

1686, 2. November. (Kbhvn.). Christian V til Stiftsøvrigheden i Fyn (Hr. Herm. Otto v. Winterfeld og Dr. Th. Kingo): Da Kongen har tilskjødet Hr. Christopher Seested til Nislevgaard, Ridder, Etats- og Admiralitetsraad, Jus patronatus til Skeby, Otterup og Lumby Kirker, saa skulde »alle Beholdninger ved samme Kirker med Kirkebøgerne og al anden Rigtighed, som deraf kan dependere«, uden Ophold tilstilles ham eller hans Fuldmægtig, hvorimod bem. Seested »en rigtig Udskrift af Kirkebøgerne paa Kirkernes Inventario under hans Haand til Stiftskisten strax har at indlevere«. (Lunde Hrd. 6, hvor ogsaa det omtalte Inventarium findes, undertegnet af Seesteds Svoger og Fuldmægtig, Knud Sigwartsen Urne, og dat. Odense 21. Maj 1687).

1686, 23. December (Rønninge Prstgd.). Indberetning fra Hr. Mads Bertelsen Trane om Rønninge og Rolfsted Præstekalds Mensal- og Annexgaarde. Heri er indført en Del ældre Kaldet vedkommende Dokumenter, hvoriblandt det

ældste er et Sognevidne af 15. August 1557 optaget af den daværende Præst, Hr. Thomas Ibsen. Vedlagt findes samtidige, men langt mere kortfattede Indberetninger om Mensal- og Annexgods fra de øvrige Præster i Aasum Herred (Hr. Claus Barfod i Fraugde, Hr. C. Fischer i N. Lyndelse, Hr. Michel Pedersen i Allerup og Davinde og Hr. Hans Juliisøn Rommel i Sønder-Næraa og Aarslev). (Aasum Hrd. 3).

1687, 11. April (Kbhvn.). Jørgen Landorph, Assessor i Kancellikollegiet og Generalfiskal, afhænder til Claus Rasch, Assessor i Højesteret, Borgmester og Politimester i Kjøbenhavn, og til Jens Gregersen, Amtsskriver i Nyborg Amt, Jus patronatus til Avnslev Sogn i Vinding Herred, som Kgl. Maj. under 19. Marts s. A. havde tilskjødet ham. — 1693, 28. Decbr. (Nyborg) afstaar Jens Gregersen sin Anpart i bemeldte Jus patronatus til Claus Rasch. (Vinding Hrd. 35).

1687, 26. April (Kbhvn.). Jørgen Landorph, Assessor i Kancellikollegiet og Generalfiskal, tilskjøder Jens Christensen, Amtsskriver i Riberhus Amt, Jus patronatus til Heden Sogn i Salling Hrd., som under 19. Marts s. A. var med andet Gods af Kongen afhændet til Landorph og hans Fætter Justitsraad Vilhelm Mule. (Salling Hrd. 21).

1687, 3. Maj. (Kbhvn.). Christian V tilskjøder, mod Afkald paa resterende Løn, velb. Erik Stensen til Skovgaard, Amtmand over Hindsgavl og Assens Amter, Patronatsretten til Ørsted Kirke. (Baag Hrd. 26).

1687, 21. Maj. (Kbhvn.). Christian V kalder Hr. Peder Henriksen Krog (Kapellan i Kjerteminde) til Sognepræst i Nørre-Vedby paa Falster. (187).

1687, 13. Juli. (Odense Bispegaard). Biskop Th. Kingo gjør vitterligt for Hesselager Hospitals Tjenere, at de fremtidig skulde svare deres Afgift til Kgl. Proviantforvalter Povel Zachariesen, som havde tilforhandlet sig Hospitalets Gods. (Gudme Hrd. 1).

1687, 3. August. (Engelstholm). Preben Brahe til Engelstholm og Hvedholm gjør vitterligt, at da hans sl. Forældre, Hr. Jørgen Brahe til Hvedholm, Ridder, fordom

Danmarks Riges Raad og Høvedsmand paa Hagenskov, og Hustru, Fru Anne Gyldenstjerne Prebens Datter, som omtr. for 50 Aar siden havde oprettet et Hospital i Horne ved Kirkemuren for fem fattige; men Fundatsen for dette Hospital fattedes, saa udsteder Sønnen nu en Fundats for samme Hospital, medundertegnet af Biskop Thomas Kingo og Sognepræsten i Horne, Jørgen Nielsen Pougdall. (Salling Hrd. 53).

1687, 6. August. (Frederiksborg). Christian V's Resolution paa et af Biskop Kingo stærkt anbefalet Andragende fra Mag. Christoffer Henning Leth, Rektor i Nyborg, om at Kongetienden af Tullebølle maatte henlægges til Forbedring i Rektorens Løn i Nyborg: »For vores Confessionarii, os elsk. Doctor Hans Leths Skyld [hvis Søn Supplikanten var] har vi allern. bevilget, at Supplikanten maa nyde indmeldte vores Anpart Tiendes Afgift paa tre Aars Tid.« (Vinding Hrd. 6).

1687, 9. September. (Kbhvn.). Christian V tilskjøder Gehejmeraad Diderich Schult til Christansdal etc. Patronatsretten til Stenløse og Fangel Kirker. (Odense Hrd. 19).

1687, 10. September. (Kbhvn.). Jens Rosenheim, Kancelli- Kammer- og Kommerceraad, og Peder Hiort til Bunderupgaard, Assessor og Sekretær i det danske Kancelli, gjøre vitterligt, at eftersom de have faaet kgl. Befaling om at ordne Dødsboet efter sl. Hr. Korfits Trolle [til Sandholt], saa havde de ved Proklama indkaldt Boets Kreditorer. Blandt de indkomne Fordringer var en, undertegnet af Fyns Biskop, Dr. Thomas Kingo, og Sognepræsten i Lyndelse og Vesterhæsing, Hr. Jørgen Pedersen, hvori der gjordes Krav paa, at Boet skulde udlægge et Legat, oprettet af sl. Fru Birgitte Rosensparre ved Fundats af 1. April 1642, lydende paa en Kapital af 500 Rdl. in specie, hvoraf Renten aarlig af Sandholts Ejer, Besidder eller Panthaver skulde betales til Præsten i Lyndelse med 30 Rdl. for en ugentlig Onsdagsprædiken at forrette; ifald Renten ikke blev erlagt i rette Tid, skulde Superintendenten ved to gode Mænd være berettiget til at annamme saa meget

Jordegods i Lyndelse med dets Landgilde, Arbejde og Herlighed, som maatte være tilstrækkeligt til at dække ovennævnte Pantebeløb, og beholde det saa længe, til Gaardens Besidder tilfredsstillede Præsten for den resterende Rente. I Henhold til denne fundatsmæssige Bestemmelse havde Executorerne i Boet udlagt til Kancelliraad Conrad Hess, som nu havde Sandholt Gaard som brugeligt Pant, 21 Tdr. Hartkorn af Sandholts Bøndergods i Lyndelse By, mod at han, hans Arvinger og senere Ejere af Sandholt, fremtidig svarede ovenmeldte Rentebeløb til Præsten. Da Trolles Bo endvidere stod til Rest med 159 Rdl. Cour. eller noget over 5 Aars Rente af Legatkapitalen, udlagdes desuden saa meget Jordegods, som kunde svare til denne Kapital (en Td. Hartkorn regnedes til 25 Rdl.) til Kancelliraad Hess, mod at han betalte Præsten det nævnte Beløb med paa-løben Rente. Vilde Hess ikke gaa ind derpaa og strax udbetale Præsten hans Tilgodehavende, maatte det staa denne frit for »forskrevne Udlæg for den resterende Rente og Lagie at annamme og sig det saa nyttigt at gjøre, som han bedst veed og kan«. (Salling Hrd. 20).

1687, 14. Oktober. (Nyborg). C. H. Leth, Rektor i Nyborg, klager til Biskop Kingo over, at Byøvrigheden smst. nu i nogle Aar havde forholdt fattige Skolebørn hvad der tilkom dem af Oberstlieutenant Jørgen Møllers Legat, dat. Vindinge Præstegaard 2. Dec. 1644. (Vinding Hrd. 22.).

1687. Indberetninger fra Degnene og Substituterne i Vinding Herred om deres Embeds-Indkomster. (Vinding Hrd. 24).

1687, 10. November. (Hesselager). B. Bendixsen (Præst i Hesselager) kvitterer Proviantforvalter i Nyborg Sr Povel Zachariæsen Grønnevald til Hesselagergaard for 46 Rdl. 4 Mk. 4 Sk. samt 2 Td. Rug, 12 Td. Byg, 4 Lam og 4 Gjæs, han i det nævnte Aar havde ladet levere til Skolen og Hospitalet i Hesselager. (Gudme Hrd. 1).

1687, 29. December. (Kbhvn.). Christian V skjænker og giver af Hensyn til bevist tro ~ Tjeneste Viceadmiral

Frederik Gedde Jus patronatus til Skjellerup Kirke og som Afbetaling paa resterende Løn Jus patronatus til Ellinge Kirke. (Vinding Hrd. 36).

1688, 5. Marts. (Paa vores Præsteconvent i Kjerteminde). Erklæringer fra Præsterne i Bjerger Herred om deres Embeders Indkomster. (184).

1688, 8—19. Marts. Erklæringer fra Præsterne i Skovby Herred og fra en Del af Præsterne paa Langeland om deres Embeders Indkomster samt om Tallet paa fødte og døde i deres Sogne i Aaret 1687. (184).

1688, 4. April. (Kbhvn.). Jørgen Rantzov til Krenkerup, Major i Livgarden til Hest, afhænder til Claus Rasch til Raschenberg, Assessor i Højesteret, Politimester og Borgmester i København, Jus patronatus til Flødstrup og Ullerslev Kirker, som Kongen under 15. Juni 1686 havde tilskjødet bemeldte Rantzov. (Vinding Hrd. 35).

1688, 17. April. (Kbhvn.). Christian V tilskjoder Fru Helvig Sophie Urne, Enke efter Amtmanden over Dueholm, Ørum og Vestervig Amter, Jus patronatus paa Refsvindinge og Norup Kirker i Fyn, mod Afstaaelse af en Fordring paa 7715 Rdl. 5 Mk. 9½ Sk., hun havde paa Kronen. (Vinding Hrd. 38).

1688, 12. Maj. (Kbhvn.). Christian V stadfæster et Kaldsbrev, hvorved Hans von Holsten til Gjelskov og Langesø, Kgl. Mj.s Justits- og Hofraad, 10 Maj s. A. havde kaldet Christen Andersen Holm, født i Svenborg, »i den Odense Skole vel meriteret«, til Sognepræst i Vigerslev og Vevlinge efter afd. Hr. Jacob Olufsen. (187)..

1688, 11. Juni. (Svenborg). Syn optaget over vor Frue Præstegaard i Svenborg, der var i en meget brøstfældig Tilstand, og Sognepræstens, Hr. Povl Jacobsen Langelands, Begjæring til Stiftsøvrigheden, om at det maatte tillades Kirkeværgerne Tid efter anden at lade Manglerne udbedre, »at der ej en total Ruin skal paafølge«. (Sunds Hrd. 29).

1688, 1. Juli. (Langesø). Adolph Hans von Holsten

andrager for Kongen: Som Patron til Vigerslev Kirke havde han kaldet Studiosus Christen Jørgensen til Degn i Vigerslev, og denne var prøvet af Biskop Th. Kingo og funden skikket til Embedet, hvad Kundskaber angik; men Biskoppen havde gjort Vanskelighed, paa Grund af at bemeldte Studiosus havde ægtet en Kvinde, der for en Del Aar siden var besvangret af en anden. (Hun havde været Amme for et af v. Holstens Børn og siden tjent ham med stor Troskab). Der ansøges nu om, at Chr. Jørgensen lige fuldt maatte admitteres til Degneembedet. Bag paa Andragendet er paategnet Kongens Bevilling af samme, dat. Kbhvn. 17. Juli 1688). (Lunde Hrd.).

1688, 28. Juli. (Kbhvn.). Jørgen Landorph, Assessor i Kgl. Maj.s danske Kancelli-Kollegium samt Generalfiskal, tilskjøder Etatsraad Niels Krag til Egeskov Patronatsretten til Ulbølle og Vesterskjerninge Kirker, der tidligere var ham tilskjødet af Justitsraad Jørgen Elers. (Sunds Hrd. 40).

1688, 9. Oktober. (Nyborg). Povel Zachariesen Grønnevald beder Biskop Kingo om, at Skjødet til ham paa Hesselager Hospitals Gods snart maatte blive udstedt, tillige forlanger han Resolution paa et Andragende, han havde indgivet, vedrørende et Krav, som Hospitalsforstander Sr Mogens Mortensen i Odense gjorde paa en Afgift af Hesselagergaard til Odense Hospital. (Gudme Hrd. 1).

1688, 22. December. (Kbhvn.). Christian V fritager Hr. Claus Lorentzen, Sognepræst i Stepping og Frørup i Haderslevhus Amt, for Værgemaalet for hans afd. Broders, Mag. Peder Carstensen, forrige Sognepræst til S. Hans Kirke i Odense, hans efterladte Datter; og det paalægges Biskop Kingo at tilholde Provsten, Mag. Ludvig Stud, at beskikke en anden vederhæftig Formynder for hende. (Odense Hrd. 5.).

1689, 12. Januar. (Kbhvn.). Christian V tillader i et Reskript til D. Thom. Kingo, at Maren Hansdatter, Enke efter Mag. Peder Friis, forhen Sognepræst i Vindinge, maa

blive hensiddende i uskiftet Bo, »saa længe hun det for sine Døtre tjenligt eragter«. (Vinding Hrd. 8).

1689, 30. Marts. (Kbhvn.). Jørgen Landorph, Assessor i Kancelli-Kollegiet og Generalfiskal, tilskjøder sin Broder, Mag. Knud Landorph, Lector Theol. ved Odense Gymnasium, Jus patronatus til Trøstrup Sogn, lige som han selv under 2. Marts 1689 havde faaet bl. a. ogsaa denne Patronatsret tilskjødet af Kongen. Blandt Fæsterne af Kirkens Jorder nævnes Kirsten, sl. Hr. Clemens's (fhv. Pr. i Korup og Ubberud). (Odense Hrd. 19).

1689, 9. Apr. (Kbhvn.). Joh. Laverentzen¹⁾ skriver paa Biskop Kingos Vegne til dennes Amanuensis, Niels Arctander, om Inddrivelse af Restancer af Prinsessestyr. (185).

1689, 1. Maj (Ørbæklunde 'og 27. Maj (Starupgaard). Niels Friis til Ørbæklunde og Henrik Friis til Starupgaard tilskjøde Mathias Rosenvinge deres Fædrenegaard Ørbæklunde med Jus patronatus til Ørbæk Kirke. (Vinding Hrd. 37, indlagt i et udat. Brev fra M. Rosenvinge til Stiftsbevalingsmand D. Schult, hvori han bl. a. oplyser, at Kammerherre Waldemar Christoffer v. Gabel under 27. Juni 1692 havde tilskjødet ham Jus patronatus til Kullerup Kirke).

1689, 25. Maj. (Kbhvn.) Christian V bevilger, at Rasmus Rasmussen, forrige Herredsskriver i Odense Herred, som udi det Feltslag for Nyborg, da Hesten under ham blev skudt, med et heftigt Tarmløb skal være bleven belastet, og nu for sin høje Alder ej noget til dets Kur og Livets Ophold skal kunne fortjene, maa Godtfolk her i Danmark om Hjælp besøge, saa og Bøssen for Kirkedørene i Kjøbstederne lade udsætte. (212).

1689, 11. August. (Broholm). Jørgen Skeel Otsøn kalder som Patron til Gudme og Brudager Jørgen Rasmussen til Præst her istedenfor den, 15. Juli s. A., afdøde Præst Hr. Morten Hansen. (268).

¹⁾ Havde tidligere været Biskop Kingos Amanuensis i Odense; var nu hans Sekretær og Forretningsfører, naar Biskoppen, som hyppig skete, opholdt sig i Kbhvn.

1689, 13. August. (Ryslinge Præstegaard). Provsten i Gudme Herred, Hr. Matthæus Reutze, og hans Assessorer Hr. Knud Jacobsen i Ræinge og Hr. Jens Madsen (Faber) i Gislev afgive Beretning om Forhandlingen af en Sag mellem Hs. Exc. Generallieutenant Hans v. Ahlefeldt til Glorup og Præsten i Gudbjerg, Hr. Hans Hansen Møller, i Anledning af at den sidste havde nægtet tre af Ahlefeldts Bønder Adgang til Sakramentet. Præsten Møller havde forladt (»undvigt«) Retten, fordi der ikke var nogen forseglet Protokol til at indføre Sagen i. (Gudme Hrd. Vedlagt findes en Forestilling til Odense Landemode. Provsten havde paa Grund af sin Fattigdom ikke haft Raad til at anskaffe en Retsprotokol).

1689, 10. Oktober. (Humble Prstgd.). Oluf Braad Christensens »rigtige Fortegnelse paa hvis som er fra-kommet Humble Præstekald, siden Provstebogen Anno 1572¹⁾ efter Kgl. Maj.s Befaling, saa og Lensmandens over Nesbyhoved Len, ærl. og velb. Mand Erik Rosenkrant's, og Superintendentens, Mag. Niels Jespersens, alvorlige Paa-mindelse er indrettet ved hæd. og vellærd Mand, Hr. Peder Andersen, da Sognepræst udi Magleby og Provst i Sønder Herred paa Langeland«. (Langeland 1 b.).

1689, 22. November. (Sønderbroby). Dines Hansen, Præst i Sønderbroby, klager til Biskop Kingo over, at den forrige Degn smst., Peter Gregersen, ikke vilde staa aabenbar Skrifte og i det hele viste sig halsstarrig og genstridig. (Salling Hrd. 24).

1689, 14. December. (Ørbæk Prstgd.). Christian Michel Luja skriver til Biskop Kingo, at han har overbragt sl. Niels Friis's Arvinger Biskoppens Erindring om det i Ørbæklunde perpetuerede Legat til Ørbæk Hospital og Skole. Arvingerne »bleve alle hel perturbede over hans Velbyrdigheds Skrivelse, men jeg frygter, at de søger i alle Maader Udflugter, at de kan slippe derfra«. — Vedlagt findes en

¹⁾ I »Fortegnelsen« staar urigtig 1582.

Række Aktstykker fra 1690—92 vedrørende samme Sag, der først efter vidtløftige Forhandlinger ad Rettens Vej fandt sin Afgjørelse. (Vinding Hrd. 48).

1690, 27. April. (Broholm). Jørgen Skeel Otsens Indberetning om den Indtægt, han havde af de under hans Patronat liggende Kirker i Gudme, Bruager og Østerhæsing. (Gudme Hrd. 7).

1690, 11. Juni. (Kbhvn.). Major Jørgen Rantzow til Krenkerup afhænder til Hs. Exc. Geh. Raad Morten Skinkel til Søholm Jus patronatus til Vedtofte Kirke, ligesom samme var Rantzow tilskjødet af Kongen under 15. Juni 1686. (Baag Hrd. 26).

1690, 29. Juli. (Kbhvn.). Christian V tilgiver Peder Hansen, Degn i Skydebjerg og Orte, hans Forseelse, idet hans Kone var nedkommen for tidlig efter Brylluppet. (Baag Hrd. 19).

1690, 30. September. (Birkholm). Fridrich von Vittinghoff genannt Scheel, Friherre til Schelenborg, Herre til Birkholm, Holbæk Slot, Knabstrup og Brolykke, Ridder etc. kalder Jørgen Pedersen Montanus til Sognedegn i Viby. (268).

1690, Okt. og Nvbr. Indberetninger fra Præsterne i Vinding Herred om den Korntiende, de i dette Aar havde oppebaaret. (Vinding Hrd. 41).

1690, 17. December. (Kbhvn.). Christian V skjænker og giver »af sær kgl. Mildhed og Naade« Claus Rasch til Raschenberg, Assessor i Højesteret, Borgmester og Politimester i Kjøbenhavn, Jus patronatus til Bovense Kirke i Vinding Herred, i Henhold til den paa hans Ansøgning allernaad. fulgte Resolution, dat. Frederiksborg 11. Aug. 1690. (Vinding Hrd. 35).

1691, 31. Maj. (Kbhvn.). Christian V tilskriver Biskop Kingo: Efter Ansøgning, af sær kgl. Mildhed og Naade, uden Consequents for andre, have vi tilgivet Hr. Jens Tønnesen Rosenberg, Vicepastor i Søby og Thurup, den Forseelse, at hans Hustru efter deres Bryllup nogle Uger for tidlig i Barselseng er kommen. Han skulde dog suspen-

deres fra Embedet i tre Maaneder, afbede Forseelsen fra Prædikestolen og erlægge en Bøde til fattige Præsteenker. (Baag Hrd. 17).

1691, 4. August. (Kbhvn.). Christian V til Biskop Th. Kingo: Hr. Hans Naur, Sognepræst i Vissenbjerg, har klaget over, at han paa Grund af Alder og Svagelighed ikke længere kan forestaa Værgemaalet for sine Datterbørn, afg. Hr. Just Ludvigsen, fordum Sognepræst i Faaborg, hans efterladte umyndige Børn. Provsten i Salling Hrd. skal derfor forordne andre Formyndere, enten Slægtninge, eller, hvis saadanne ikke findes, da »fremmede, vederhæftige Præster der i Herredet«. (Salling Hrd. 36).

1691—92. Syn optaget af Hr. Hans Olufsen Fjelsted, Sognepræst i Skjellerup og Ellinge, Vice-Provst i Vinding Herred, med tilkaldte Synsmænd over samtlige Vinding Herreds Kirkers Brøstfældighed. (Vinding Hrd. 5).

1692, 1. Marts. (Odense). Peder Luxdorph til Fjellebro, Landsdommer, Peder Blanckenborg og Jens Christensen, Borgmestere i Odense, paakjende som kgl. Kommissærer en Sag mellem Biskop Kingo og Assessor Matthias Rosenvinge til Ørbæklunde angaaende Legatkapitalen til Ørbæk Skole og Hospital. — Vedføjet er Højesteretsdommen af 19. Juli s. A. i samme Sag. (Vinding Hrd. 86).

1692, 8. April. (Ryslinge). David Olsen Marsløf, Sognepræst i Ryslinge, andrager for Kongen: »at jeg ikke alene sidder i et af de ringeste Kald, som er her i Landet, men endog ikke kan nyde den Indkomst, der af gammel Tid tilforn er gangen af Sædegaardene her udi Ryslinge Sogn, navnlig Krumstrup og Tøjstrup, som er tre Tdr. Byg af hver Gaard aarlig, hvilket Korn hverken min sl. Formand eller jeg nu efter hans Død har kunnet erlange, alligevel det regnes mig til Indkomst lige ved mine andre Decimantes«. Han beder derfor om, at det maatte paalægges Ejerne af bemeldte Sædegaarde at betale, hvad de vare skyldige. — Vedlagt findes en kgl. Befaling til Stiftøvrig-

heden i Fyn om at kalde Parterne for sig og kjende dem imellem efter Lands Lov og Ret. (Gudme Hrd. 17).

1692, 15. September. (Nyborg). Forhør afholdt af Provst M. Hans Mule i Anledning af en Klage, som var ført af Lieutenant Røder over Præsten Knud Lerke i Skalkendrup, fordi han formentlig ikke hurtig nok havde indfundet sig for at berette en døende Rytter, og fordi han ved flere Lejligheder skulde have brugt Skjældsord mod Rytterne, der laa i hans Sogn. — Vedlagt findes en hel Række tyske Klageskrifter over Præsten af bem. Lieutenant og andre Papirer, Sagen angaaende. (Vinding Hrd. 23).

1693, 9. Januar (Gislev Degnebolig). Povl Hansen, Degn i Gislev, andrager for Biskop Kingo, at han nu i 17 Aar ikke af Hs. Exc. Generallieutn. Hans von Ahlefeldt paa Glorup havde kunnet faa det ham tilkommende af 4 øde Gaarde i Lamdrup, hvis Jorder Ahlefeldt havde delt mellem Svindinge Sognemænd. (Gudme Hrd. 22).

1693, 18. Jan. Syn over Haarslev Kirke. (269).

1693, 10. Februar. (Brahetrolleborg). Friderich Trolle, Baron af det Friherskab Brahetrolleborg og Brendegaard, kalder Jens Mogensen til Sædedegn i V. Aaby og Aastrup istedenfor afg. Ejler Madsen. — Den 31. Marts. s. A. stadfæster Kongen efter Bispens Indstilling dette Kaldsbrev, uanset at Jens Mogensen ikke efter Loven var Student. (268).

1693, 18. Juni (Kbhvn). Holger Rosenkrants til Enggaard med sin Hustru Anne Brahes Samtykke afhænder til Gehejmerraad Hr. Marcus Giøe til Brahesborg sin Andel i Hovedgaarden Brahesborg samt Barløse Hovedgaard med tilhørende Jus patronatus til Barløse Kirke. (Baag Hrd. 26).

1693, 18. Juni. (Kbhvn). Knud Thott til Knudstrup og Gavnø, Ridder, Geheime-, Etats- og Kommerceraad, paa sin Datters Jomfru Sofie Thotts Vegne, og Jørgen Brahe til Hvedholm, Kancelliraad og Landsdommer i Fyn og Langeland, med Hustru Anne Helvig Thotts Samtykke sælge til Hr. Marcus Giøe til Brahesborg, Ridder, Geheime-, Etats- og Justitsraad, den dem tilhørende Andel i Brahesborg Gaard

og Gods samt Jus patronatus til Gamtofte Kirke. (Baag Hrd. 26).

1693, 13. Juni. (Kbhvn.). Vincentz Lerche (til Rygaard) afviser i en Skrivelse til Biskop Kingo paa en skarp Maade et Andragende fra Degnen i Oure og Vejstrup (Stud. Peter Mortensen) om et Tillæg af Kirkens Indkomster til sin utilstrækkelige Løn, og henstiller til Biskoppen selv at sørge for, at Degnen fik det tilstrækkelige af Sognet. (Gudme Hrd. 22).

1693, 22. Avgust (Taadderup Præstegd.). Provsteretsdom, hvorved Peder Otte ell. Peder Hansen, Degn i Stadager paa Falster, afsættes for Falsk og for Ulydighed mod sin Sognepræst, Hr. Rasmus Kisby. (268).

1693, 10. Sept. — 1694. 17. Apr. Syn afholdt af Provst Claus Mule i Nyborg over Manglerne ved Vinding Herreds Kirker. (Vinding Hrd. 17).

1693, 2. December. (Kbhvn.). Christina Lützow tilstillter Biskop Kingo den af hendes afd. Moder, Fru Christina Lützow, sl. Hr. Johan Christof v. Körbitz's, udfærdigede Fundats paa en Skole i Søllinge, med Anmodning om, at det maatte paalægges Provsten i Vinding Hrd., hver Gang han visiterede Søllinge Kirke, da ogsaa at besøge Skolen »for at erfare, om Ungdommen udi Guds frygt, Lærdom samt Skikkelighed tiltager, saa Guds Ære og deres egen Salighed rammes, hvortil det fornemmelig er ment.« (Vinding Hrd. 20). Den originale Fundats paa Pergament med tre Segl, dat. Kbhvn. 24. Juli 1693, findes smst. 31.

1694, 14. Marts. Syn over Skovby Kirke. (269).

1694, 9. Maj. (Kbhvn.). Vincentz Lerche til Rygaard og Vormarksgaard, Kammerjunker og Ordenssekretær, afhænder Patronatsretten til Langaa og Øxendrup, samt Oure og Vejstrup Kirker til Major Hans Friederich Pultz. (Gudme Hrd. 18).

1694, 30. Okt.—5. Novbr. Vinding Herreds Præsters originale Indberetninger om »Genanter, Pensioner eller Tillæg pro Officio«, som de havde. (Vinding Hrd. 13).

1695, 23. Januar. (Brahetrolleborg). Baron Friderich Trolle til Brahetrolleborg og Brændeskov, gjør vitterligt, at han »i Henseende til sine sex Skoler, nemlig Brahetrolleborg, Krarup, Aaby, Aastrup, Hillerslev og Haastrup, deres bedre Conservation« tilskjøder Biskop Dr. Thomas Kingo og hans Efterkommere i Bispeembedet et Sted i Strandhusene i Ulbølle Sogn, af hvis aarlige Afgift en Del skulde oplægges for at faa et Fond til at holde Skolerne vedlige med, Resten skulde Bisperne have som Erstatning for deres Ulejlighed ved Tilsynet med de nævnte Skoler. (Salling Hrd. 62. Smst. findes Baron Fr. Trolles Fundatser for de ovenomtalte Skoler, trykte i Hofm. Fund. VI, 142 ff).

1695, 30. Marts. (Copenhagen). Conrad Hesse (Ejer af Sandholt) sender Stiftamtmand Dietrich Schult nogle Bevisligheder for, at Ejeren af Sandholt Hovedgaard havde Jus patronatus til Lyndelse Kirke. Han ytrer det Haab, at Hs. Maj. vilde »Ihrem geringen Unterthanen dieses fast arme Schöfflein lassen, davon Wolle und Milch beweislich nicht weiter, als zur Reichung Brodts und Weins zur heiligen Communion erfordert wird, zusammen austragen«. (Salling Hrd. 21).

1695, 2. April. (Kbhvn). Christian V tilskriver Stiftsøvrigheden i Odense, at han har skjænket til S. Hans Kirkes Reparation i Odense de Penge, som to Præster i Fyns Stift som Medvidere i to Par Bønderfolks ulovlige Ægteskab ere tilkjendte at betale, navnlig Hr. Peder Bering, Sognepræst i Verninge, 130 Rdl., og Hr. Oluf Jørgensen, Sognepræst i Skydebjerg, 50 Rdl. (Odense Hrd. 10).

1696, 27. April. (Kbhvn.). Biskop Kingo kalder Studiosus Hans Chrog, som i en Del Aar havde været Collega ved Nyborg Skole, til Degn i Torkildstrup og Lillebrænde paa Falster istedenfor den afd. Degn Christen Pedersen. — Kaldsbrevet er 5. Maj 1696 stadfæstet af Kongen. Men Hans Chrog frasagde sig 5. Juni s. A. Kaldet. (268).

1696, 2. Maj. (Kbhvn.). Jørgen Lavritsen, der ikke var Student, men dog havde lært at erhverve sit Brød ved

Skrivning, Regning og Ungdommens Undervisning i Børnelærdommen, søger om Taadderup Degnekald paa Falster, der var saa ringe, »at en Studiosus sig ej deraf hæderlig kan ernære«. Ansøgningen, der er anbefalet af Biskop Kingo, som bemærker, at der ingen Degnebolig fandtes i Taadderup, bevilgedes 9. Maj 1696 af Kongen. (268).

1696, 11. Juli. (Kbhvn.). Kgl. Stadfæstelse af et Testament, oprettet den 10de Juni s. A. af Hr. Samuel Jensen (Ild), Præst i Udby og Ørslev i Sjæl. Stift, og hans Hustru Dorthe Nielsdatter, hvorved de perpetuerede 400 Rdl. i Vindebygaard, hvis Renter aarlig skulde uddeles af Præsten i Vindeby og Kjøbeløv til disse to Sognes fattige. (438).

1696, 1. August. (Kbhvn.). Christian V tilskjøder Stiftamtmand i Fyn, Gehejmerraad Hr. Diderich Schult til Finstrupgaard, Jus patronatus til Brændekilde, Bellinge¹⁾ og Kjærum Kirker mod Afstaaelse af 2955¹/₂ Rdl., som endnu skal staa til Rest af hans afd. Svigerfaders, Christoffer v. Gabels, Tilgodehavende. Kjærum Kirke skulde Jomfru Sophia Friis beholde i Fæste paa Livstid ifølge Resolution af 23. Okt. 1694. (Odense Hrd. 19).

1697, 13. Februar. Rentekammeret tilskriver Biskop Kingo om tilbørligen at til Rette sætte Præsten i Verving, Hr. Peder Bering, fordi han havde viet Capitain Ruppe og Fru Anne Eleonora Banner, uden at paase, at de befalede Copulationspenge vare forud betalte. (Odense Hrd. 20).

1697, 19. Oktober. (Kbhvn.). Christian V tilgiver, at Emanuel Petresch, Degn i Hunseby, havde forset sig med sin Hustru før Bryllupet, saa hun var kommen nogle Uger for tidlig i Barselseng. Dog skulde han give noget til næste Hospital efter Biskoppens nærmere Bestemmelse: (148).

¹⁾ Brændekilde Sogns Kirketiende var efter Matriculen: Rug 3 Pund, Byg 3 Pund, Havre 1 Pund, udi Hartkorn 19 Tdr. Desforuden Kirkens Landgilde: Niels Rasmussen i Store Stærmose af Kirkeskoven 1 Mk. 8 Sk. — Bellinge Sogns Kirketiende var efter Matriculen: Rug 3 Pund, Byg 3 Pund, Havre 1 Pund, udi Hartkorn 19 Tdr.

1697, 20. November (Kbhvn.). Christian V tilskjøder Jens Christensen til Stensgaard, Amtsforvalter over Ribershus Amt, Svaninge Sogns Kongetiende. Den, der havde samme Tiende i Fæste, skulde have Fæstesummen tilbage, og den aarlige Afgift af Tienden, der ifølge kgl. Befaling af 17. Novbr. 1670 var henlagt til Odense Skole, skulde prioriteres i Stensgaards Hovedgaardstaxt. (Salling Hrd. 21).

1698, 12. April. (Kbhvn.). Christian V bevilger, at Hr. Knud Krag, Sognepræst til Sønderse Sogn, og Else Christensdatter maatte komme sammen i Ægteskab, uanset at Hr. Knud Krag's forrige Hustru, afg. Anne Rasmusdatter, og forskr. Else Christensdatter skal have været hinanden udi 3die Led beslægtede. (147).

1698, 14. Maj. (Kbhvn.). Christian V tilstaar Professor Lavrits Luja i Odense Nydelsen af Allesø og Broby Kirkers Tiende, Landgildejorder og andet Tillæg, mod at holde Kirkerne tilbørlig vedlige. (Odense Hrd. 14).

1698, 30. Juli. (Jægersborg). Christian V afstaar som Betaling for resterende Løn til Kancelliraad Erik Stensen til Skovgaard, Amtmand i Assens og Hindsgavl Amter, Patronatsretten til følgende Kirker i Fyn: Ubberud, Uggerslev og Sølled. Den 28. Decbr. 1698 transporterer Erik Stensen Ubberud Kirketiende til Major Friderich v. Winterfelt. (Odense Hrd. 19).

1698, 2. August (Jægersborg). Christian V tilskjøder mod en Betaling af 500 Rdl. Hr. Diderich Schult til Findstrup og Christiansdal, Geheime- og Kancelliraad, Stiftsbefalingsmand over Fyn og Langeland, Kongetienden af Svaninge Sogn. (Salling Hrd. 16).

1698. Oktober. Johannes Paulsen, Sognepræst til Ketting paa Alsø, klager til Kongen over, at Sognepræsten i Sønderborg, Hr. Nicolaus Thomsen, der tillige var fyrstelig Confessionarius til Augustenborg, gjorde ham Indpas i hans Kaldsrettighed. »Hoffet Augustenborg er bygt i en Landsby hørende til min Menighed, i hvilken Hof-tjenerne saa vel som andre der boende, som billigt, altid

havde søgt min som deres rette Sognekirke; mens nu er det for kort Tid siden sket, og sær i min Formands Tid begyndt, at den forrige og itzige fyrstelige Confessionarius 5 Familier, under den Prætext at de ere Hoftjenere, imod min mindelige Protest, til Skrifte og Alters haver annammet, hvorved 5 Huse fra deres rette Corpus, som er Fyns Stift, saa vidt ere separerede«. (Vends Hrd. 54).

1699, 20. Marts. (Herrested Præstgd.). Mag. Claus Mule, Sognepræst i Nyborg og Provst i Vinding Hrd., Hr. Johan Wandal i Vindinge og Hr. Peder Lychesohn i Søllinge og Hellerup, afgive Beretning om et Forhør, de ifølge Biskop Kingos Begjæring havde holdt over nogle Mænd i Villumstrup i Herrested Sogn, der i en Hegnssag havde brugt de skrækkellgste Eder og Forbandelser. (Vinding Hrd. 45).

1699, 15. April. (Kbhvn.). Christian V beskikker Søren Bolt til Stiftsskriver og Auctionsdirectør ved de gejstlige Stervboer i Fyn og Langeland. (437).

1699, 28. Apr. Syn over S. Nicolai og Frue Kirkes store Brøstfældighed i Svenborg. (269).

1699, 1. September. (Trøstrup-Korup). Jørgen Knudsen Holmer aflægger Troskabsed til Kongen som Medtjener i Trøstrup-Korup og Ubberud. (268).

1699, 5. September. (Odense). Bernt Bendixsen Øglers Troskabsed til Kong Frederik IV, »eftersom Hs. Kgl. Maj. haver allernaadigst antaget og bestilt mig, Sognepræst i Hesselager og Provst i Gudme Herred, til Hs. Kgl. Maj.s Tjener«. (268).

1699. 19. September. (Kbhvn). Frederik IV bevilger, at Hr. Jens Madsen Faber, Sognepræst i Gislev og Elvested, maatte komme i Ægteskab med Anna Sophia Jacobsdatter, uanset at de vare hinanden i 2det og 3die Led beslægtede. (149).

Uddrag af Breve i Fyns Bispearkiv.

(Slutning).

1700, 3. Februar. (Kbhvn.). Kgl. Befaling til Biskop Kingo om med Flid at undersøge, hvilke Kapellaner der var i Fyns Stift, og hvor mange af dem der paa nogen Tid kunde undværes fra Præstekaldene og ellers vare dygtige til at være Præster paa Flaaden, om Fornødenheden udfordrede, at den til Foraaret skulde stikke i Søen. En rigtig Fortegnelse over slige Kapellaner skulde snarest mulig indsendes til Kongen. (251).

1700. 23. Marts. (Kbhvn.) Frederik IV til Biskop Kingo om strax at gjøre den Anordning, at de 2 à 3 Kapellaner, som Biskoppen havde skrevet kunde undværes der i Stiftet for at tjene i nogen Tid som Præster paa Flaaden, uden alt Ophold forføjede sig til Kjøbenhavn og meldte sig paa Admiralitetet. (111).

1700, 23. Juni. (Rendsborg). Frederik IV tilgiver Hr. Ananias Leermant, Sognepræst i Skamby, »den Forseelse, som af hannem sket er, idet han formener, at hans Hustru nogle Uger for tidlig efter deres Bryllup i Barselseng skal komme«. Han skulde i tre Maaneder suspenderes fra sit Embede, fra Prædikestolen afbøde sin Forseelse hos Menigheden, og betale 100 Rdl., Halvdelen til Møens Navigationsskole og Halvdelen til Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn. (266).

1700, 7. Juli. (Rendsborg). Frederik IV stadfæster Generalmajor Friderich Gersdorfs Kaldelse af Matthis Claussen Lomborg til Sognepræst i Allerup og Davinde, naar den nuværende Sognepræst, Hr. Povl Povlsen, afgik. Ifald denne

paa Grund af Alder og Svagelighed behøvede en Kapellan, skulde Matthis Clausen Lomborg være berettiget til at at blive det, »naar han dertil af Sognepræsten Hr. Povl Povlsen lovlig bliver accepteret.« (268).

1700, 7. Juli. (Rendsborg). Frederik IV beskikker Johan Christoffer Suhr til Sognepræst i Nørre-Vedby og Nørre-Alslev paa Falster, hvilket Kald den hidtilværende Sognepræst, Hr. Peder Henrichsen Krog, »paa vores aller-naadigste Behag« havde afstaaet. (268).

1701, 26 Februar. (Kbhvn.) Frederik IV bevilliger, at Hr. Nicolaus Lorentzen, Sognepræst til Lysabbel paa Alsø, og Anne Marie Paulsens paa Gammelgaard maatte komme sammen i Ægteskab, uanset at de hinanden i andet og tredie Led vare beslægtede. (Vedlagt findes en Attest fra Christian Müller, Præst i Adserballe, om deres Slægtskab. De nedstammede begge fra Peder Paulsen, »en fordem fornemme Borger og Handelsmand i Sønderborg«, hvis Søn, Hans Paulsen, var ovennævnte Anne Maries Fader. Peder Paulsens Datter Margrete havde i sit Ægteskab med M. Nicol. Brand i Sønderborg en Datter Anna, gift med Hr. Karsten Lorentzen, Sognepræst i Ulkebøl, og deres Søn var ovennævnte Hr. Nicolaus Lorentzen i Lysabbel).

1701, 1. Marts (Hesselager Prstgd.). B. Bendixsen (Provst i Gudme Hrd.) indberetter om Degnenes visse Indkomst i Gudme Herred. (Gudme Hrd. 20).

1701, 27. Juni. (Skanderborg). Frederik IV tilskriver Stiftsbefalingsmand Diderich Schult: en Borger i Assens, Oluf Mogensen, der skulde staa aabenbart Skriftemaal i Kirken for Lejermaal, havde ved denne Lejlighed »beteet sig gjenstridig« og trods Præstens Formaning efter Rituallet ikke villet afbede for Menigheden den givne Forargelse, — han skulde derfor strax »efter Rituallet« afbede Forargelsen for Menigheden og derefter straffes med otte Dages Fængsel paa Vand og Brød. — Samme Dag meddeltes denne Resolution til Biskop Kingo. (Baag Hrd. 24).

1701, 24. September. (Ørbæklunde). M. Rosenvinges

»allerunderdanigst Relation om Ørbæk Skole og Hospital udi Fyn efter Hs. Kgl. Maj.s allernaadigste Befaling.« (Vinding Hrd. 48).

1702, April—August. Syn over Baag, Lunde og Bjerger Herreders Kirker med Oplysninger om Kirkernes Patroner. I Baag Hrd. var Hr. Bertel Ludvigsen i Assens Provst, i Lunde Hrd. var Hr. Mads Mørck i Lumby Viceprovst, i Bjerger Hrd. Hr. Matthis Thestrup i Dalby Provst. Biskoppens Amanuensis var Mr. Jens Pilegaard. (269).

1702, 13. Maj. (Kbhvn.). Frederik IV befaler Biskop Kingo at tilkjendegive Patronerne til Rønninge og Rolfsted Sogne, der ikke kunde enes om at kalde en Præst efter afg. Mag. Mads Trane, at Tvistigheden i Mangel af mundtligt Forlig snarest mulig skulde afgjøres ved Lands Lov og Ret. (Vinding Hrd. 29).

1702, 16. Maj (Kbhvn.). Frederik IV stadfæster Sognepræsten i Vesterhæsing, Hr. Jørgen Pedersen, i Nydelsen af 2 Pund Rug og 2 Pund Byg af Sognets Kongetiende, der den 18de Juni 1632 var tillagt Præsten smst. (Salling Hrd. 65).

1702, 11. Septemher. (Svaninge Kirke). Relation om Svaninge Kirkes Tilstand, Bygning og Ornament. Undertegnet af Provsten i Salling Hrd. Claus Michelsen, af Præsten i Svaninge Matthias Hoff samt af 4 Bønder. (Salling Hrd. 52).

1703, 20. Januar. (Kbhvn.). Frederik IV stadfæster det Kaldsbrev, Etatsraad Knud Urne Sigvartsen til Julskov under 30. Decbr. 1702 havde givet Ejler Christensen Kullerup paa Præsteembedet i Rønninge og Rolfsted efter afd. Mag. Mads Thrane. (268).

1703, 14. April. (Kbhvn.). Frederik IV tilgiver Laurits Pedersen Schytte, Degn til Lande og Bregninge Sogne paa Taasing, den Lejermaalsforseelse, han havde begaaet med sin Tjenestekvinde; dog skulde han betale en Bøde til næste Hospital efter Biskoppens nærmere Bestemmelse (Sunds Hrd. 52).

1703, 17. September. (Frederiksborg). Frederik IV bevilger, at Mag. Jacob Hjort, Sognepræst til Guldbjerg og Sandager, og Johanna Friderica Badenhaupt maatte komme sammen i Ægteskab, uanset at hun i tredie Led var beslægtet med hans afdøde Kone. (162).

1704, 7. Januar. (Julskov). Etatsraad Knud Urne Sigvartsen til Julskov kalder Studiosus Peder Sørensen, født i Skalkendrup Prstgd. i Fyn, til Degn i Rønninge efter afd. Hans Lavritsen. (268).

1704, 4. December. Mads Mørck, Sognepræst i Lumby og Provst i Lunde Herred, med tvende Præster, Hr. Oluf Jørgensen Lunde i Norup og Hr. Niels Jensen Faaborg i Østrup, afholdt efter Biskoppens Befaling en Session ved Otterup Kirke i Anledning af en Klage, som Frants Ibsen, Degn i Hjordslev, havde indgivet til Biskoppen over den unge Degn smst., Jørgen Hansen, og flere. Sagen forligtes, da Frants Ibsen ikke kunde bevise sin Klage. Det ses, at Jørgen Hansen var en Søn af den gamle Præst Hr. Hans Jørgensen i Skeby og Otterup, der kaldes Præpositus senior. Blandt dem, over hvilke den gamle Degn havde klaget, var ogsaa Monsr Lorents Klingenberg. (Lunde Hrd. 8).

1704, 6. December. (Lumby). Mads Mørck, Provst i Lunde Hrd., tilsender Biskop Dr. Chr. Rud. Müller et Forlig afsluttet i den Sag »mellem den gamle og unge Degn i Otterup«. »Endog Monsr Lorents Klingenberg hart spændte sine Prætensioner for det, ham syntes i Klagen at være toucheret, og stricte urgerede at faa en Gjenpart af Klagen, tilstod jeg hannem det ikke, men fik dem bragt til en mindelig Forening.« (Lunde Hrd. 8).

1705, 7. Februar. (Kbhvn). Kgl. Tilladelse given Amalie Agnete Rehefelt, Enke efter forrige Rector Scholæ i Odense, Mag. Niels Hals, at hendes Mands Lig maatte nyde fri Begravelse i S. Knuds Kirke, i hvilken Kirke det allerede var indsat. (Latinskolens Breve 40).

1705, 26. Oktober. (Frederiksberg). Frederik IV til-

skriver Biskop Dr. Christian Rudolf Müller, at det var bevilliget Mag. Friderich Christian Rodrigues, Provst i Nørre Hrd. og Præst i Nakskov og Branderslev, som Confessionarius og Hofprædikant at følge Kongens Broder, Prinds Vilhelm, paa hans Udenlandsrejse¹⁾, og at han saa længe maatte lade sit Provste- og Præsteembede betjene ved dygtige og bekvemme Personer. (293).

1712, 25. Juni (Kbhvn). Kgl. Tilladelse for Hr. Herman Weigner, Sognepræst til S. Jørgensgaard og Sørup, hvis Præstegaard med alt dens Indbo var afbrændt afvigte 2den Pinsedag, maatte oppebære en Rdl. af hver Kirke i Fyns Stift til Hjælp til hans Præstegaards Gjenopbyggelse. (Sunds Hrd. 56).

1712, 3. September. (Kbhvn). Kgl. Befaling til Biskop Chr. Muus i Odense om at meddele Gehejmerraad Hr. Waldemar Christoph von Gabel til Hvidkilde og Lindskov, vidimerede Kopier fra Stiftskisten af et Mageskifte, som afg. Falk Giøe, forrige Ejer af Hvidkilde, 1647 har gjort med Sognepræsten til S. Jørgensgaard, Hr. Niels Hansen, og af Fundatsen for S. Jørgens Hospital. (Sunds Hrd. 57).

1713, Januar. Fortegnelse over alle gejstlige Personer (Præster, Kapellaner, Præsteenker, Rektorer, Hørere, Degne etc.) i Fyns Stift, i Anledning af Udskrivningen af Krigsstyr. (420).

1714, 26. Januar. (Kbhvn). Frederik IV tilskriver Biskop Chr. Muus om at informere sig, om nogen Studiosus vil have Søllested og Vedtofte Degnekald, saasom Kaptajn Vilhelm Stockfleth anholder om at maatte tillades dertil at kalde en Person, navnlig Erik Iversen, uanset han ikke er Studiosus, og derom Relation at indsende. (Baag Hrd. 37).

1714, 10. Februar. Kgl. Bevilling, at Georg Julius Wodroff, Regimentskvartermester, maatte lade udsætte Bækkener for Kirkedørene i Danmark og Norge og ind-

¹⁾ Prindsen døde allerede d. 23. November 1705, saa der ikke blev noget af Rejsen.

samle milde Gaver »formedelst den store Skade, som han haver taget ej alene ved det, at en hans Vind- og Vandmølle her uden for Kjøbenhavn, med hvis derudi haver været, af ulykkelig Ildebrand for nogle Aar siden er bleven lagt i Aske, men endog for den ham siden paakomne store Ulykke, idet baade hans Datter ved Ildsvaade i Pinneberg blev opbrændt, saa og hans Eqvipage med hos sig hafte Meubler, Obligationer og andre magtpaaliggende Breve, hvorover han i Armod er geraaden«. (360).

1714, Marts. Fortegnelser over gejstlige Personer i Fyns Stift, i Anledning af Udskrivningen af Krigsstyr. (421).

1714, 7. Sept. Kgl. Befaling om at Præsterne i Fyns Stift skulde indgive Fortegnelser over de svenske Fanger, der fandtes i deres Sogne. (364. Disse Fortegnelser findes under Nr. 418).

1715, 1. Januar. (Cancelliet for Kjøbenhavns Slot). D. Wibe tilskriver Biskop Muus i Odense Kongens Vilje, at han »indsikker til Hs. Kgl. Maj. sin allerunderdanigste Relation, og det paa Samvittighed, hvormeget Stokkemark Præstekalds ordinaire og extraordinaire Indkomster sig aarlig kunde beløbe, tilligemed Underretning, hvilke tvende Præstekald der ere de ringeste af Indkomster, som Hs. Kgl. Maj. udi Laaland og Falster eller paa de derunder liggende Øer kan være tilhørende, og hvor meget ethvert af dem aarligen kan importere. (401).

1715, 5. April. Kgl. Befaling om Anbringelse af en Del svenske Fanger hos Præsterne i Fyn. (370).

1715. 28. Maj. Højesteretsdom, hvorved Hr. Rasmus Øgler, Medtjener ved Roskilde Domkirke og Præst til vor Frue Kirke smst., samt andre Arvinger efter Mag. Berndt Bendixsen Øgler, Præst i Hesselager og Provst i Gudme Herred, frifandtes for det Søgemaal, Kommerceraad Carl Christian Bircherod af Fraugdegaard havde rejst imod dem, fordi Mag. Berndt formentlig skulde have forkommet 300 Rdl. af den Hesselager Hospital tilhørende Kapital. Bircherod var tidligere, som gift med Biskop Kingos Enke, bleven

dømt til at tilsvare denne Sum, dog med Ret til at søge Regres, hvor han bedst kunde. (Gudme Hrd. 19).

1716, 16. Marts. (Kbhvn.). Frederik IV tillader Hr. Giorth Træschou, Sognepræst til Stadager og Nørre-Kirkeby, som formedelst den hans Præstegaard d. 8. Januar sidst forleden overgangne ulykkelige Ildebrand, hvorved saa vel Præstegaarden med næsten alt Kvæget, Korn og alt indehavende Boskab, samt hans Bibliothek, blev lagt i Aske, udi yderste Armod med Hustru og fire uopfødte Børn er geraaden, maa besøge Godtfolk i Fyns Stift med en Bog om Hjælp til hans afbrændte Præstegaards Opbyggelse, at enhver derfor, som han hermed besøgendes vorder, hannem af kristen Medlidenhed ville betænke, og i samme Bog skrive, hvad de hannem i saa Maade godvilligen give. — Samme Dag udgik der et Kongebrev, om at han skulde have 1 Rdl. af hver Kirke i Fyns Stift til Hjælp til sin Præstegaards Gjenopførelse. (387).

1716, 20. Marts. Kgl. Befaling om Forholdsregler med H. t. de hos Præsterne i Fyn anbragte svenske Fanger (370).

1716, 28. April. (Kbhvn.). O. Krabbe og Chr. Sehestedt, Kgl. Maj.s Gehejmerraader udi det her værende Conseil, tilkjendegive, at Kongen har tilladt Dr. med. Elias Ring, der med sin Familie var geraadet i den yderste Armod derved, at det af ham beboede Lejehus i Hejnsted By, Aarhus Stift, var afbrændt 1. Dec. 1715 med Kvæg, Korn og anden Middel og Formue, som han havde, maatte besøge Godtfolk med en Bog for at samle noget til Hjælp. (389).

1716, 8. Oktober. Fynbo Landemodes Dom, undertegnet af Friderich Gedde og Christian Muus (Stiftamtmanden og Biskoppen), i en Sag mellem M. Christoffer Nyrop, Provst og Sognepræst i Nyborg, og hans afd. Formands, Mag. Wandals, Enke, Friderica Amalie Wichmann, angaaende den hende tilkommende Enkepension. — Da Landemodet havde dømt, at en Del af Pensionen skulde udredes af de fattiges Midler i Nyborg, vakte dette megen Indignation hos Borgmester Peder Sørensen og Raadmand

H. Holmer, fra hvem der findes flere Sagen vedrørende Indlæg med Repliker fra M. Christoffer Nyrop, alle fra Aaret 1718. (Vinding Hrd. 107).

1717, 9. April. (Kbhvn.). Frederik IV skriver til Biskop M. Christian Muus i Odense, at Hr. Hans Caspar Anthonisen Dreyer, Sognepræst til Fæmø, havde klaget over, at Sognepræsten til Stokkemarke, Mag. Peder Blicher, der efter det ham d. 25. Marts 1715 meddelte Kaldsbrev aarlig skulde yde Præsten paa Fæmø 30 Rdl. af Stokkemarke Kalds Indtægt, ikke havde betalt denne Pension i de to siden forløbne Aar. Bisen skulde tilholde M. Peder Blicher uden Ophold at betale Pensionen. (398).

1718, 27. April. (Odense). Stiftamtmand Chr. v. Leute, Biskop Jacob Lodberg og Provst Christoffer Nyrop i Nyborg (som Notarius) paakjende en Sag, under hvilken Madame Karen Becher, afg. Hr. Jørgen Holmers (forh. Præst i Korup og Ubberud) havde indanket en Kjendelse af Provsten i Odense Herred, Lic. theol. Matthias Bloch, der havde tilfundet Dødsboet efter hendes Mand at udrede en Sum (74 Rdl. 1 $\frac{1}{4}$ β) til sl. Hr. Christen Fichs Børn, som den afd. Præst Holmer havde været Formynder for. Provstens Kjendelse blev dømt til at staa ved Magt. (Odense Hrd. 46).

1718, 11. Juli. Tingsvidne af Salling Herreds Ting, udstedt af Herredsfoged Hans Falenkamp og Herredsskriver Niels Krogstrup, om den Legatforpligtelse, der ifølge afd. Hr. Corfitz Trolles Fundats hvilede paa Hovedgaarden Sandholt. For dennes Ejer, Generalmajor Jacob de Bruin, mødte Seigr Præben Langsted af Odense. (Salling Hrd. 75. Samme Aar gjorde Universitetet Indførsel i Sandholt Gaard og Gods ifølge Panteforskrivning, hvorfor Stiftsøvrigheden søgte at sikre omtalte Legat, hvorom mange Dokumenter i Salling Hrds Breve 84).

1718. October. »Fortegnelse paa Salling Herreds Degnes aarlige Indkomster og Pensioner til Faaborg Skole«. (Inde-

holder Opgivelser dels fra Præsterne, dels fra Degnene selv). (Salling Hrd. 75).

1719, 11. Juni. (Nordskov). Riborg Helvig Holck, sl. Oberst Friderich v. Ahlefelds til Nordskov, giver Etatsraad Erieh Scheel til Arreskov Gjælds brev for et Laan paa 2300 Rdl., hvorfor hun pantsætter ham en Del Bøndergods i Fyn. (444).

1719, 11. November (Tølløse Præstegaard). Peder Capellin, Provst i Meerløse Hrd. og Sognepræst for Tølløse og Aagerup, tilskriver Hr. Mogens Pedersen Lucoppidanus, Provst i Sunds og Gudme Herreder og Sognepræst i Øster Skjerninge, om en Arv, som tilhørte Anne Cathrine Claudian, Datter af afd. Hr. Peder Claudian i Kværndrup, og som havde indestaaet hos hendes Morbroder, Hr. Peder Nielsen Trochiscus, forrige Sognepræst i Asmindrup og Grandløse, og nu var udlagt ved Skiftet efter denne afdøde 11te Oktober. Provst Cappellin opfordrer Provst Lucoppidan til at modtage denne Arv i Forvaltning for bemeldte Præstedatter, der var af hans Provsti. I en vedføjte Skrivelse undslaar Lucoppidan sig dog derfor. (Sunds Hrd. 105).

1720, 22. April. (Odense). Synsforretning, udfærdiget ifølge Stiftsøvrighedens Befaling (3. Apr. s. A.) af Jens Pedersen, Byfoged i Odense og Kirkeskriver i Fyn, og optaget af 8 Haandværkere fra Odense, over Dalum og Sanderum, Brændekilde og Bellinge, Skydebjerg og Orte Kirker. Synsforretningen viser, at disse Kirker [af hvilke i alt Fald de 4 førstnævnte laa paa Ryttergodset og altsaa tilhørte Kronen] vare i en meget brøstfældig Tilstand. Reparationerne ansloges til følgende Beløb: Dalum 619 Rdl., Sanderum 998 Rdl., Brændekilde 611, Bellinge 442, Skydebjerg 431, Orte 352. Synsforretningen indeholder tillige Fortegnelse over Kirkernes Inventar, der tildels ogsaa var i en saare maadelig Tilstand¹⁾. (Odense Hrd. 45).

¹⁾ Som Exempel kan anføres hvad der findes om Inventaret i Brændekilde Kirke:

1720, 30. April. Rentekammerets Skrivelse til Biskop Lodberg om »de tre Tønder Hartkorn af Ørsted Kongetiende, hvortil Præsten Hr. Jokum Steen d. 21. Aug. 1719 er skjødet Reluitions-Rettigheder«. Skjødet hjemler ikke Præsten nogen Ejendom til Tienden, men alene den Reluitionsret, som Hs. Maj. har været reserveret, hvilken imod den gjorte Betaling af 10 Rdl. pr. Tønde Hartkorn er ham allernaad. cederet. Hvorfor Præsten fremdeles skulde yde den aarlige Afgift af Tienden til Konrektoren i Odense, som af fremfarne Konger var denne tillagt. (Baag Hrd. 38).

1720, 6. Maj. (Kbhvn). Frederik IV tillader, at Frederik Christian Holm, der af Oberst Holst til Langesø var kaldet til Sognepræst i Svaninge, maatte nyde dette Præstekald, skjønt han endnu ikke var 25 Aar gammel. Dog skulde han lade Kaldet forsyne med en ordineret Mand, indtil han selv opnaaede den lovbefalede Alder. (Salling Hrd. 67).

1720, 12. Maj. (Odense). Extract af den fynske Rytter- og Reluitions-Kommissions Forestilling til Kongen om, at udlægge Sognepræsten i Christiansdals Præstegaard, Hr. Claus Borgen, et samlet Jordtilliggende (Frueby-Løkke), istedenfor at Præstegaardens Jorder havde været spredte mellem Hovedgaarden Christiansdals, noget som nu ikke mere passede sig, da Christiansdals Jorder brugtes til Græsning og Høbund for Rytterheste. (Odense Hrd. 28).

1720, 2. September. Synsforretning over de til Rytterdistriktet hørende Kirker, Dalum og Sanderum, Brænde-

En Messehagel af ældgammeldags Tøj uden Kryds og Crucifix og meget slet, saa den er fast nu ubrugelig.

Et gammeldags Røgelsekar, som Degnen har brugt at hente Ild udi at antænde Lysene paa Alteret ved, hvilket er ganske forbrændt.

En gammel Kiste af ingen Beskaffenhed.

Funten er en gammel Kobberkjedel paa en Fjerdning. Fad og Haandklæde er der aldeles ingen.

kilde og Bellinge, og Akkord med Haandværksmestrene om deres Reparation. (Odense Hrd. 44).

1721, 30. Oktober (Sandholt). H. Nobell tilskriver Stiftamtmand Gehejmeraad v. Lente og Biskop Jacob Lodberg, at han ønsker at udbetale det Legat paa 1500 Rdl. in sp., som sl. Hr. Corfitz Trolle i sin Tid havde stiftet til Bedste for de fattige og Præsterne i Sandholts Lyndelse, og som var perpetueret i Sandholt. Efter Fundatsen skulde Legatet forrentes med 6 pCt., men han ansaa sig ikke forpligtet til at betale højere Renter end andre her i Landet. Dog vilde han af Kjærlighed til de fattige til 11te Decbr. førstkomme udbetale Legatet med 1800 Rdl. cour., hvoraf i aarlig 5 pCt. Rente kunde have 90 Rdl. (Salling Hrd. 75, hvor ogsaa findes mange andre Aktstykker og Skrivelser den Sag angaaende).

1724, 14. Marts. (Odense). Provsteretsdom afsagt af Lic. theol. Matthias Bloch, Stiftsprovst, Provst i Odense Herred og Sognepræst til S. Knuds Menighed, Hr. Jens Hee, Sognepræst til Paarup og til Hospitalet i Odense, og Hr. Niels Sass, Medtjener i Ordet ved S. Knuds Menighed, hvorved Hr. Jørgen Jensen, Sognepræst i Allesø og Broby, dømtes ikke blot fra Embedet, men ogsaa fra præstelig Habit og Kjortel »for sin Uskikkeligheds, store Ugudeligheds, ulovformelige Omgangs og mange store Forargelsers Skyld«. Af Stiftamtmanden beskikket Actor var Stud. theol. Jørgen Lundt¹⁾. Det oplystes ved talrige Vidner, at hvem der ikke havde sine Papirer i Orden og derfor ikke kunde blive gift andensteds, gik til Allesø, hvor der ikke spurgtes om Forlovere, og hvor saadanne Formaliteter som Lysning eller Kongebreve kunde undværes. Undertiden forrettede Præsten, der var gammel og svag, endog Vielsen, liggende i sin Seng. Havde vedkommende tidligere været

¹⁾ Siden Kapellan i Stenløse og Fangel. Som Forkynder af Stevningen mod Hr. Jørgen Jensen forekommer Ambrosius Stub og en anden Discipel i Odense Skole.

gift, blev det ikke nærmere undersøgt, om den forrige Ægtefælle ikke maaske endnu var i Live. Folk, der for Lejermaal skulde staa aabenbar Skrifte, søgte fra fremmede Menigheder til den føjelige Præst i Allesø, som tog dem til Skrifte i sin Stue og derpaa gav dem den fornødne Attest. (Odense Hrd. 42).

1724, 8. December. (Nordskov). Riborg Helvig Holck, sl. Oberst Friderich v. Ahlefeldts, udsteder Gjældsbreve for 1000 Rd. til Pernille sl. Jørgen Jørgensens, som hun havde laant af hende, og giver hende derfor Prioritet i Hovedgaarden Nordskov samt tilhørende Kirker i Højerup, Gjesteleve og Ryslinge. (443).

1725, 30. April. (Fredensborg). Frederik IV's Stadfæstelse af Stiftsøvrigheds Bestemmelse om Fordelingen af Embedsforretninger og Embedsløn mellem Sognepræsten i Faaborg Hr. Hans Bloch og Kapellanen smst., Hr. Peder Rauberg, og deres Efterfølgere. (Salling Hrd. 76).

1725, 20. September. En Auctionsforretning over tvende murede Begravelser i Dalum Kirkes Kor, i den ene var forhenv. Præst Mag. Jacob Hjort, og i den anden forhenv. Præst Hr. Povl Olsen begravet; men Dækket over Gravene var forfaldent. (Odense Hrd. 43).

1726, 14. Februar. (Odense Skoles og Hospitals Direktører sælge Hesselagergaard til Kommerceraad Lavrits Baggesen paa de samme Konditiooner, som den var tilslaaet dem ved Auctionen d. 30. Maj 1725, nemlig for 25000 Rdl. Cour. (Gudme Hrd. 26).

1726, 1. Marts. (Odense). Kontrakt mellem Johan Christopher Knudsen Dan, Sognepræst i Stenløse og Fangel, og Cand. minist. Jørgen Lundt, der skulde være hans Kapellan. — For de første to Aar var Korntienden af begge Sogne udlagt til Betaling af Sognepræstens Kreditorer. I disse to Aar skulde Kapellanen i Løn have 30 Rdl. af den Sum, Præstegaardens Forpagter betalte. Siden skulde han umiddelbart af Beboerne oppebære en vis, nærmere bestemt Del af Præstekaldets Indtægter. — Af

Provstens, Lic. theol. Matthias Blochs, Paategning ses, at Kapellanen, »nødvendig og uforbigjængelig skulde være ansvarlig for hele Embedets Førelse«. Han skulde ikke bo i Præstegaarden, der vistnok, ligesom dens Beboere, har været i en sørgelig Tilstand. (Odense Hrd. 24).

1726. 4de Oktober. (Frederiksberg). Frederik IV tilgiver af »sær kgl. Mildhed og Naade, dog uden Consequence for andre«, Hr. Knud Klarschov, Capellan i Bogenese, hans begangne Forseelse, idet at han befrygter, at hans Hustru skal komme noget for tidlig i Barselseng efter deres Bryllup. Dog skulde han afbøde sin Forseelse fra Prædikestolen for Menigheden og give en Bøde efter hans Middel og Bispens billige Tilsigelse til næste Hospital. (508).

1727, 11. Juni. (Nordskov). Riborg Helvig Holck, sl. Fr. v. Ahlefeldts, udsteder Gjælds-brev til Hr. Lavrits Schurmann, Sognepræst i Frørup, for 700 Rd. Kroner og 700 Rd. Courant, hvilke han havde laant hende af sin Datters Henrica Christina Aethons og sin Broders sl. Manderup Schurmanns efterladte Datters, Martha Schurmanns, Arve-midler. Til Sikkerhed gives ham Prioritet i Nordskov Hovedgaard med tilhørende Kirker, Gjestelev og Ryslinge. (442).

1727, 29. Oktober. (St. Jørgensgaard). Herman Weigner, Sognepræst i S. Jørgensbjerg og Provst i Sunds Herred, meddeler Stiftsøvrigheden i Fyns Stift, at han ved sin Tiltrædelse af Provstiet havde fundet, at hans Formand i samme, Mag. Mogens Jensen Lucoppidan, uden at adspørge Stiftsøvrigheden, havde tilskjødet Kongen en Gaard i Vollerslev i Stenløse Sogn, Odense Herred, der tidligere havde været henlagt og perpetueret til Provstiet i Sunds Herred. Han forespørger, hvorledes han skulde forholde sig for at være ansvarsfri i saa Henseende. (Sunds Hrd. 62).

1727, 12. December. (Kbhvn). Kgl. Konfirmation paa et af Magistraten i Assens efter Andragende af Rektoren smst., Christian Henrik Winther, forfattet og af Stiftsøvrigheden approberet Reglement for den latinske Skoles og

sammes Betjentes Løn for Deltagelse i forskellige kirkelige Forretninger. (Baag Hrd. 44).

1728, 9. Oktober. Kommissions-Dom, hvorved Ejerne af Sandholt tilfindes aarlig at betale de fattige, Præsten og Skoleholderen i Lyndelse Sogn hver 30 Rdl. i god Courant-Mynt. (Salling Hrd. 74. Indeholder en hel Række Aktstykker i Sagen).

1728, 1. December. (Østrupgaard). Karen Brahes tvende Fundatser 1) for Svaninge Hospital, 2) for Svaninge danske Skole. (Salling Hrd. 63).

1728, 10. December (Sønderbroby). Hans Christian Rasch, der af Fru Kammerraadinde Fogh til Brobygarrrd var kaldet til Sogndegn for Sønderbroby Menighed i den forrige Sogndegns, Peder Jacobsens, Sted, forpligter sig til ved Siden af Degneembedet ogsaa at holde Skole for Ungdommen i Sognet, og det ikke blot for dem, som hans Information for Betaling maatte forlange, men ogsaa for 4 af de fattigste Børn i Sognet, som Herskabet denominerer, at undervise for intet. (Salling Hrd. 68).

1730, 1. Januar. (Holckenhavn). Baron Ejler Holcks Fundats paa et Legat paa 200 Rdl. til Skolerne i Vindinge og Kogsbølle. (Vinding Hrd. 55).

1730, 29. April. (S. Jørgensgaard). Herman Weigner, Præst til S. Jørgensgaard, klager til Kongen over, at Ejeren af Hvidkilde og Lindskov, Monsr. Johan Lehn, gjorde ham Vanskeligheder med Hensyn til den Udvisning af Præstekaldets Skove, der tilkom ham i Henhold til det under 21. August 1647 oprettede Mageskifte mellem den daværende Ejer af Hvidkilde og Præsten til S. Jørgensgaard. (Sunds Hrd. 77. Vedlagt findes Lehns Erklæring i denne Anledning, samt flere Aktstykker i Sagen).

1734, 5. Maj. (Odense). Fundats udstedt af Ejler Christen Kullerup, Præst i Rønninge og Rolfsted og Provst i Aasum Hrd., og Knud Hansen, Præst i Agernæs og Krogsbølle, for et Legat paa 100 Rdl., givet af afd. Hr. Lavrits Christensen Kullerup, Præst i Flødstrup og Ullerslev,

og afd. Hustru, Maren Hansdatter, til fattige i Flødstrup og Ullerslev Sogne. (Orig., Vinding Hrd. 54).

1737, 12. Februar. (Odense). Stiftamtmand C. Sehestedt og Biskop Chr. Ramus tilskrive Provsten i Vinding Herred Hr. Hans Frick i Nyborg, om at træffe Foranstaltninger til, at der ifølge den derom udgangne kgl. Befaling kunde blive indrettet Skoler overalt i Sognene paa Landet. (Vinding Hrd. 12^b). Vedføjet er en Protokol over hvad der i Aarene 1737—40 skete i ethvert Sogn i Vinding Herred for at efterkomme denne Befaling).

1737, 13. Marts. Beretning om Skolevæsenet i Vester-Aaby og Aastrup. (Salling Hrd. 75).

1740, 11. Juni. (Middelfart). Jørgen Christensen, Forpagter paa Hingsavl, sælger Kjærum Kirke til Assessor Niels Læssøe, Herredsfoged i Baag-Vends Herreder. (Baag Hrd. 55).

1742, 28. December. (Kbhavn.). Kgl. Bevilling for Jens Dreyer, Ejer af Raschenberg, at Raschenberg Gaard med dens Beboere maatte henlægges fra Nyborg til Avnslev Sogn. (Vinding Hrd. 49).

1745. Indberetninger fra Præsterne i Salling Herred om Degneboligernes Tilstand og rette Tillæg i bemældte Herred. (Salling Hrd. 14 b).

1757, 26. August (Fredensborg). Frederik V. stadfæster en imellem Kammerjunker Christoph v. Holsten og Sognepræsten i Faaborg og Diernes, Hr. Peder Thomesen Lund, oprettet Magelægsforretning, hvorved Præsten og hans Efterfølgere istedenfor en Del dem tillagte Jorder i Diernes og anden Rettighed herefter skal have en Del v. Holsten tilhørende Kjøbstedjorder, og for det øvrige nyde Betaling af nuværende og efterkommende Ejere af Holstenhus. (Salling Hrd. 72).

1763, 5. Oktober. (Odense). Justitsraad H. Baar tilmelder Biskop Ramus, at han er bleven Ejer af Trøstrup-Korup Kirke efter sin sl. Svigerfader, Justitsraad og Landsdommer Andreas von Bergen. (Odense Hrd. 30).

1768, 16. April. Tingsvidne udstedt af Jens Erreboe Busch, Birkedommer og Skriver til Holstenhus Birk, By- og Raadstuskriver i Faaborg og Herredsskriver i Salling Hrd., efter Forlangende af Hr. Rasmus Østrup, Sognepræst i Svaninge, angaaende den Svaninge Præstegaard den 28de Dcbr. 1767 overgaaede Ildsvaade. (Salling Hrd. 101).

Præsterne i Fyns Stift i Aaret 1650.

Da det i Anledning af Prinds Christians Udvælgelse til Tronfølger var paabudt, at Præster fra Landets forskjellige Egne skulde møde i Kjøbenhavn Trinitatis Søndag 1650 for at deltage i Valget, anordnede Biskop Hans Michelsen i Odense det saaledes for Fyns Stifts Vedkommende, at der af hele Stiftet foruden Biskoppen skulde møde fem Præster, forsynede med Fuldmagt fra de øvrige, nemlig 1 for Fyn, 1 for Langeland, 1 for Laaland, 1 for Falster og 1 for Als og Ærø. For at udvælge disse fem skulde en Præst af hvert Herred møde paa Konsistoriet i Odense den 18de Marts s. A. I den Anledning udfærdigede de enkelte Herreders Præster Valgbreve for den af deres Medbrødre, som skulde rejse til Odense. Af disse Valgbreve, der gemmes i Fyns Bispearkiv, Stiftets alm. Breve, Nr. 202, lader sig uddrage en næsten fuldstændig Fortegnelse over Præsterne i Fyn 1650, da Brevene egenhændig ere underskrevne af vedkommende, men rigtignok ofte saaledes, at de ikke angive Stedet, hvor de vare Præster, hvilket dog ad andre Veje uden Vanskelighed kan suppleres¹).

For Laaland haves kun den Fuldmagt, Herredernes deputerede gave den Mand, der paa samtliges Vegne skulde rejse til Kjøbenhavn. For Falster mangler Valgbreve.

Da det for flere Undersøgelser ikke er uden Interesse at have en Fortegnelse over de Præster, som samtidig var i Embede paa et vist Tidspunkt, meddeles her et Uddrag af Fuldmagtsbrevene, med Tilføjelse af Tiden og Stedet, hvor de ere udfærdigede.

Aasum Hrd. Iver Andersen Rhandrusiensis i Næraa og Aarslev, Niels Rasmussen i Allerup og Davinde, Hans

¹) Prøver paa saadan Supplering er given ved nogle Herreder.

Christensen i Søby og Heden, Hans Andersen i Fravde og Clavs Pedersen i Nørre Lyndelse, for Provsten Hr. Søren Iversen [Vinum] i Rønninge. Davinde Kirke $\frac{3}{8}$ 1650.

Baag Hrd. Anders Eskildsen [Digsmed i Haarby], Hans Boesen [i Sandager], Christoffer Nielsen [i Søby], Gregers Pedersen [Elysin i Flemløse], Knud Povlsen [Beeske i Gamtofte], Hans Jørgensen [i Ørsted], Peder Jensen [i Skydebjerg], Morten Eskildsen [i Søllested], Henning Clausen [i Kjøng], Dethloff Monrad [i Sønderby], Hans Pedersen Rothenes [i Tanderup], Christoffer Christensen [i Vissenbjerg], Jens Povelsen [Gamtofte i Dreslette], Jens Madsen [Brenderup i Kjerte] udstede Fuldmagt for Herredets Provst, Mester Niels Sass, Sognepræst i Assens. Turup Kirke $\frac{13}{2}$ 1650.

Bjerge Hrd. Jonas Laursen, Anders Simonsen, Povl Bagger, Oluf Thestrup Rasmussen, Anders Povlsen, Claus Hansen og Peder Berndtsen Howi udstede Fuldmagt for Peder Rasmussen i Marslev til at møde i Odense. Mesinge $\frac{18}{2}$ 1650.

Gudme Hrd. Johannes Laurentius i Svindinge, Hans Nielsen Lopdrup i Gudbjerg, Claus Christensen Hesselager i Oure og Vejstrup, Niels Povelsen i Ringe og Herringe, Peder Christensen Homble i Hesselager, Claus Nielsen i Gudme og Bruager og Broderus Broderi i Gislev og Elvested, for Herredets Provst, H. Lavrits Nielsen, Præst i Langaa og Øxendrup. Svindinge Kirke $\frac{19}{2}$ 1650.

Lunde Hrd. Provst Oluf Andersen i Lumby (»Lyngby«), Christen Andersen i Allesø, Jørgen Hansen i Skeby og Otterup, Niels Rasmussen Kraft i Norup og Knud Pedersen G[oes] i Østrup og Hjadstrup for Lavrits Christensen i Lunde. Otterup Kirke $\frac{11}{2}$ 1650.

Odense By og Hrd. Peder Nielsen Falster [Spr. v. S. Hans K.], Niels Pedersen Brun [Spr. v. Frue K.], Anders Christensen Riber [Graabr. Hosp. og Paarup], Laurits Bendixen [i Verninge], Niels H. Bang [i Dalum], Claus Lauritsen [i Tommerup], Christen Jensen Zeuthenius [i Brænde-

kilde], Jørgen Otthesen [i Stenløse], for Provsten M. Jacob Sperling, Sognepræst ved S. Knuds Kirke. Ødense ¹¹/₂ 1650.

Salling Hrd. Jørgen Jacobsen, Laurits Andersen Hoff, Niels Knudsen Sølle, Christen Jensen, Gregers Knudsen Kragh, Peder Jørgensen, Peder Balthzersen Bochelmann, Søren Jensen, Jacob Hansen, Jørgen Henriksen Stathoff [i Espe], Hans Lauritsen, Henrik Mortensen og Hans Gregersen, for Provsten M. Mikkelt Hansen. Østerhæsingekirke ²¹/₂ 1650.

Skam Hrd. Lavrits Nielsen, Gøde Hansen, Hans Jacobsen og Jørgen Nielsen for Provsten M. Henrik Hansen. Højrup Kirke ¹⁴/₃ 1650.

Skovby Hrd. Johannes Bangius [i Bogense], Jens Jespersen [i Særslev], Thomas Nielsen H[em i Søndersø], Hans Sørensen [i Guldbjerg], Lavrits Madsen [i Ejlbj] og Jørgen Mortensen [i Haarslev] for Niels Jacobsen i Vigerslev og Vevlinge. Særslev Kirke ¹⁸/₂ 1650.

Sunds Hrd. Peder Nielsen S., Mogens Hansen, Jens Sørensen Bjerg, Jens Jonsen, Laurits Nielsen Heldevad, Anders Pedersen, Niels Christoffersen, Hans Pedersen, Niels Hansen, Anders Rasmussen og Jens Mogensen, for Eggert Christensen i Skjerninge. Vor Frue Kirke i Svenborg ¹⁹/₂ 1650.

Vends Hrd. Michel Pedersen Arctander, Provst i Vends Hrd., Hans Andersen i Balslev, Jacob Jacobsen i Husby, Povl Jørgensen i Føns og Ørslev, Peder Jørgensen i Uby, Niels Nielsen i Gamborg, Mads M. Liem [i Middelfart], Michel N. Mule [i Vejlby], Mads Hvid [i Brenderup] Claus Jensen Colding [i Fjølsted] og Alexander Christensen i Nørreåby og Indslev, for Erik Nielsen i Asperup. Nørreåby Kirke ⁴/₃ 1650.

Vindinge Hrd. Hans J. Fris, Henrik Christensen, Lavrits Rasmussen, Mads Sørensen, Niels Cl. Jul, Hans Nielsen Viingaard, Hans Jacobsen, Peder Knudsen og Peder Pedersen for Rasmus Rasmussen, Præst i Herrested. Ellinge Kirke ¹⁹/₂ 1650.

Langelands Sønder Hrd.: Christen Christensen, Dines Jensen, Jacob Pedersen, Erik Christensen og Peder Knudsen for Peder Jørgensen, Præst i Tranekjær og Tullebølle. Humle Prstgd. $13/3$ 1650.

Langelands Nørre Hrd. Jacob Nielsen, Terkel Christensen og Hans Frantsen for Peder Jørgensen, Præst i Tranekjær og Tullebølle. Snøde $13/3$ 1650.

Ærø. Provsten Jens Andersen i Tranderup, Oluf Olufsen i Bregninge, Otto Jacobsen i Rise og Erik R[asmussen Mand] i Ærøskjøbing give ovennævnte Oluf Olufsen Fuldmagt til at møde i Odense. Tranderup Prstg. $12/3$ 1650.

Als. Provst David Monradus i Ketting, Petrus Conradus i Lysabel, Paulus Jansonius i Ulkebøl, Andreas Brandius i Tuntoft, Georgius Caspari i Tandslet, Petrus Claudii i Oxenbøl, Laurentius Pauli i Svenstrup, Severinus Nicolai Stenlosius i Hørup, Henricus Johannis i Adserballe, Andreas Beyerholm i Hagenbjerg og Georgius F. Crucovius i Notmark, give ovennævnte A. Beyerholm Fuldmagt til paa alle alsiske Præsters Vegne at møde i Kbhvn. Ketting Kirke paa Alsø $1/3$ 1650.

Laaland. Knud Eriksen, Præst i Halsted og Avnede samt Provst i Nørre Hrd., Jacob Jacobsen Wolff, Præst i Østofte og Provst i Fuglse Hrd., Bertel Nielsen, Præst i Søllested og Skovlænge paa Sønder Hrd. Præsters Vegne, Hans Dinesen Høffding, Præst i Maribo paa Musse Hrd. Præsters Vegne, give Hr. Hans Mule, Præst i Dannemare, Fuldmagt til at møde i Kbhvn. paa samtlige laalandske Præsters Vegne. Maribo $7/3$ 1650.
